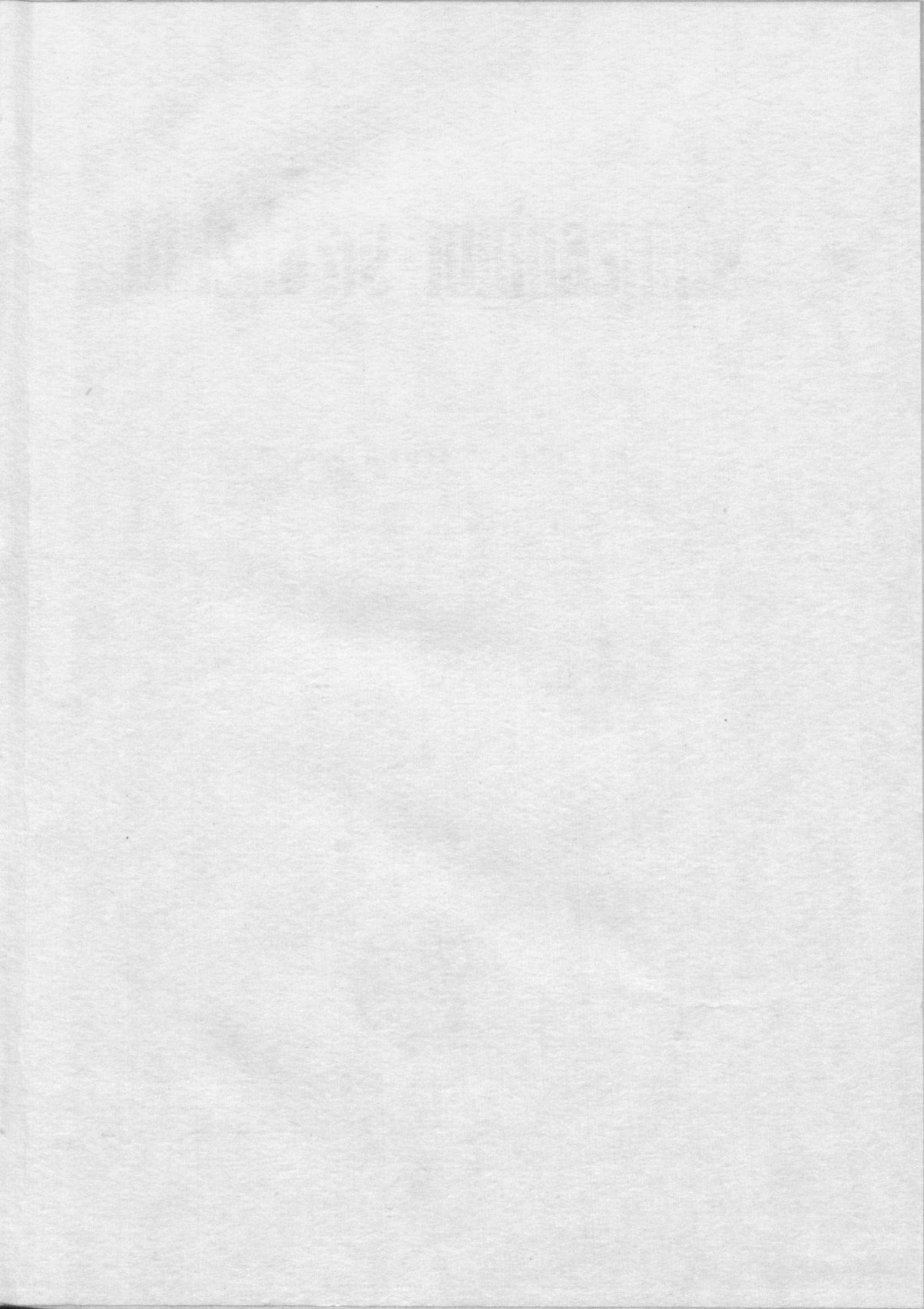

MUSTLASTE MUINASJUTTE

NOOR-EESTI KIRJASTUS

E $\frac{8}{730}$ a

Mustlaste muinasjutte

Tõlkinud Lydia Raudsepp

Illustreerinud H. Valtman

Noor-Eesti Kirjastus Tartus

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

✓
/a

E 11486

Trükitud J. Mällo trükikojas
Tartus 1932. a.

Seletuseks.

Mustlased on rändrahvas, india tõmmud pojad, kelle vere kärsitus ei luba pidada paika. Juba sel ürgsel asupaigal ta oli väljaspool kaste seisev põlatud tõug, kes ülalpidamist teenis laulu, tantsu ja tembutustega. Kodumaata juba oma kodumaal, on ta võõrsilgi jäänud rändlejaks, kes ei sula ühte ümbrusega ja on umbusklik kõige võõra vastu.

Euroopasse rändlevad mustlased Balkani kaudu ning on aegamööda levinud põhjamaadenigi. Säilitades algelise loodusrahva iseloomu ning tõulise suletuse, on olnud raskendatud juurepääs mustlaselisele vanavarale, mille ülestähendamiseks mustlane ise on kirjaoskamatu. Teadlased, kes on kogunud mustlaste muinasjutte, on usalduse võitmiseks pidanud ise muutuma mustlasiks ning elama kaasa rändrahva argielu, et pääseda rahvaloomingu allikatele.

Mustlaste muinasjutud on teinud rohkesti laene läbirännu mailt. Suuremat algupära ilmutavad muinaslood, mis jutustavad mustlaseelule lähedastest esemeist, näiteks jutustis „Viiuli loomisest.” Siis lood usuliste veenetega, nagu „Rännak surnuteriiki.” Lõpuks lood, mis ilmutavad mustlase erilisi omadusi või olukordi, vaesust, vähenõudlikkust, alandlikkust. Oma muinasjuttudesse võõraid aineid põimides, on mustlane nad kohandanud oma maitsetele ja soovidele. Mustlane imetleb kavalust ja ületrumpamist ning osav varas on talle kangelane ja kunstnik.

Tõlkija.

1. Vaene mustlane.

Elas kord vaene mustlane. Kord nädalas ta käis rikkaste isandate juures kerjamas. Ükskord ta tuli ühe lesknaise juure ja mangus leiba. Lesknaine ütles: „Leiba ma ei ole küpsetanud, mul on ainult nisuteri.” Vaene mustlane ütles: „Anna siis mulle teri.” Naine vihastus ja lausus: „Säh, siin on sulle teri!” ja viskas talle ühe ainsa tera. Mustlane pani selle tasku ja lahkus. Lesknaine naeris. Mustlane läks nisuteraga ühe isanda juure ja ütles: „Armas isand, annan sulle ühe nisutera; hoiä see alles, ma tulen kohe tagasi.” Kui mustlane tuli tagasi, oli isanda kana söönud nisutera ära. Siis mustlane ütles: „Kana on minu, miks ta söi mu nisutera!” ja isand oli sunnitud andma talle oma kana. Mustlane läks naabri juure ja ütles: „Armas naaber, annan sulle selle kana, hoiä teda hästi, ma tulen jälle tagasi.” Ja kui ta tuli tagasi, oli kass söönud kana ära. Vaene mustlane lausus: „Kass söi mu kana ära, nüüd kuulub kass mulle!” Ja mustlane läks kassiga ära. Siis ta tuli ühe teise isanda juure ja ütles: „Armas isand, hoiä mu kassi, ma tulen kohe tagasi.” Kui ta tuli tagasi, oli isanda koer kassi puruks rebinud. Siis mustlane lausus: „Koer on minu!” ja läks koeraga minema. Mustlane andis koera jälle kellegi isanda hoolde ja ütles: „Armas isand, valva mu koera, ma tulen kohe.” Aga kui mustlane tuli, oli koer surnud. Rikka isanda härg oli ta surnuks pusknud. Mustlane lausus: „Härg on minu!” Isand pidi talle härja andma, ja mustlane lahkus. Nüüd ta tuli ühe rikka, väga tähtsa isanda juure ja ütles: „Armas isand, annan sulle oma härja, ma tulen kohe tagasi.” Kui ta tuli tagasi, oli hobune lõõnud härja surnuks. Mustlane ütles: „Hobune on minu!” ja läks hobusega minema. Nüüd kuningas tuli

ja võttis mustlase hobuse, sest tema enese hobune oli haige. Kärmosti ratsutas nüüd kuningas mustlase hobusel. Kui mustlane tuli kuninga linna, oli hobune kärvanud ja kuningas ütles: „Armas mustlane, sinu hobune kärvas ära, aga ma annan sulle palju, palju raha su lõpnud hobuse eest.” Ja kuningas andis mustlasele väga palju raha. Nõnda ta sai rikkaks. Kui ta jõudis koju, ta ei kerjanud enam, vaid elas õnnelikult väga ilusas majas ning abiellus lesknaisega, kes talle tookord andis nisutera.

2. Armas Jumal ja vaene mustlane.

Elas kord vaene mustlane. Sellel oli terve kari lapsi. Mis pidi see vaene mustlane tegema? Teda ei kutsunud keegi tööle. Ta ei teeninud midagi ja lapsed olid nälga suremas. Siis ta ütles oma naisele: „Naine, ma lähen laia maailma ja ei tule enam tagasi kui olen rikas.” Ja ta võttis oma leivakoti, pani sinna paar sibulat ning asus teele. Teel ta kohtas Peetrust ja armsat Jumalat. Ja Peetrus ütles vaesele mustlasele: „Kuhu sa tõttad, vanake?” — „Ah isand, ma lähen laia maailma, mul on kuus last, kes surevad nälga.” Aga Peetrus ütles: „Mul on südamest kahju,” ja lausus siis armsale Jumalale: „Anna talle midagi. Vaene mees tahab ka elada.” Siis armas Jumal vastas: „Kutsu ta korraks siia!” Nüüd Jumal ütles mustlasele: „Vaata, vanake, võta see kepp, see annab sulle, mis sa iganes soovid.”

Siis vaene mees pöördus tagasi koju, ja kui tema naine nägi teda tulevat, hakkas ta meest sõimama: „Noh, mis tempu sa teed, miks tuled sa tagasi, sina vastik mees?” — „Pea lõuad, nüüd ma olen rikas.” Ja ta lõi vastu keppi. „Mis sa tahad minust, isand? Soovi endale midagi!” — „Kata laud ja paiguta sellele igatseltsi toitu ja jooki.” Ja vaata, lauale ilmusid aina praed. Ja mees ütles oma lastele: „Tulge ja sööge ja olgu teil hea tuju.” Ja nõnda sündis täna, ja nõnda sündis ka homme, sest vaene mustlane oli nüüd rikas. Kuid kuri ilm sosistas ja peksis keelt tema rikkusest. „Kuidas vana ometi sai korraga nõnda rikkaks?” — „Kuidas ta rikkaks sai? Nõnda nagu igamees saab rikkaks!” ütles naine. Aga oma mehele ta ütles vihaselt: „Inimesed põlastavad, võta kepp ja vii ta sinna, kust sa ta tõid.”

Mees kuulas oma naist, võttis kepi ja viis tagasi. Ta kohtas jälle armsat Jumalat ja Peetrust. „Tohoh, vana, miks sa kepi ära viskad?” küsis temalt Peetrus. „Ah, ma ei vaja teda enam, sest olen nüüd rikas.” Ja armas Jumal ütles Peetrusele: „Näed sa, ta ei kannata rikkust. Ta on

Teel ta kohtas Peetrust ja armsat Jumalat.

harjunud vaese mehena elama. Jäägu ta sama vaeseks nagu oli. Ta surgugi vaesena!"

Nõnda ei olnud mustlasel ei täna ega homme ega ülehomme midagi süüa ja ta oli sama vaene nagu ennemaltki. Ta käsi käis hoopis räbalasti, palju halvemini kui varem. Tal polnud enam keppi, mis muretseks talle toitu. Õnnetuseks ta kuulas oma naist ja sellepärast ta oli nüüd vaene. „Vaata nüüd naine, mis sa tegid.” — „Jah, mees, see polnud meile kohane.”

Vaene mustlane asus jälle teele ja mangus Peetruselt: „Anna mulle jälle mu kepp.” — „Ma mõtlen, sa oled küllalt rikas, miks sa siis ei pannud vastu oma naise soovile? Sellepärast Jumal võttis sinult kepi. Oled ise selles süüdi, ja et sa ei kuulanud mind, siis oled nüüd sama vaene nagu olidki.” — „Ah jäta, Jumal on suur, küll ta juba aitab.” Ja mustlane ruttas armsa Jumala juure. „Anna mulle, Jumal, midagi süüa, mu lapsed on näljas.” Siis armas Jumal andis talle laua, mis iseenesest kattus toitudega. Ja ta ütles vanale: „Vaata, see laud annab kõik, mis sa soovid.” Mustlane võttis laua ja läks koju. Kodus ta ütles lauale: „Kattu, lauake.” Lauale ilmus igatliiki toite ja jookke, veini ja napsi. „Tema lapsed istusid maha *) ja sõid ja prassisid. Ja mees ütles oma naisele: „Näed sa, naine, Jumal ei jäta mind hätta.”

Nüüd naine hakkas hoopilema inimeste ees lauaga, mis kattub ja koristub iseenesest. Kui keiser kuulis seda, saatis ta mustlasele käsu, mustlane andku temale laud, sest keisril olla võõrad. Kui keiser nägi, missugune hea laud see oli, ei annud ta lauda tagasi, vaid laskis valmistada uue laua ja saatis selle mustlasele. Vaene mees vaatles lauda ja nägi, et see polnud tema oma, sest ta ei kattunud enam söökide ja jookidega. Ta oli jälle vaene ja ta läks jälle armsa Jumala juure, kes küsis mustlaselt: „Noh, sa oled jälle siin?” — „Jah, isand, tulin jälle sinu juure.” — „Noh, mis sa siis tahad?” — „Anna mulle midagi, mu lapsed su-

*) Märkus: Mustlastel on päris madalad, umbes 10 sm. kõrgused, läbimõõdult 75 sm., ümarikud puust lauad, mille ümber terve perekond türklaste kombel kükitades istub.

revad nälga." Siis armas Jumal andis talle kuke, kes munes tukateid. „Võta kukk ja mine koju." Ja mustlane võttis kuke ja sidus ta kaelapidi kinni. Jõudes koju, mustlane lõi kukke ja ütles: „Armas kukk, mune tukateid." Siis kukk täitis terve korvi kullaga, ja vaene mees ei teadnud, mis selle ilmatu hulga rahaga peale hakata. Ta rääkis oma naisega ja ütles: „Naine, ma lähen turule ja võtan kuke kaasa ja annan ta kellegile, kes kuldaks ta." Ja mustlane läks kullasepa juure ja palus teda: „Kullasepp, kulda mu kukk, aga et sa mul kukke ära ei vaheta, sest see kukk muneb raha."

Kui kullasepp kuulis seda, jättis ta kuke omale ning andis mustlasele teise, kes ei munenud tukateid. Ja kui mustlane tuli, võttis ta kuke ja läks koju. „Mu kallid kukk, mune raha." Kuid kukk ei munenud mingit raha. Alles siis mustlane nägi, et see polnud tema kukk ja jälle ta oli vaene ja läks jälle armsa Jumala juure. Aga see ütles: „Sa tuled jälle?" — „Jah, ma tulen jälle." Siis Jumal andis talle mingi piitsa. „Võta see piits." — „Ja mis ma teen sellega?" Ja Jumal ütles talle: „See piits peksab su kirjuks, kui sa talle ütled ‚viruta', ja kui sa uuesti ütled ‚viruta', siis ta jätab järele." Koduteel mustlast haaras uudishimu, ja ta ei teadnud sugugi, mis teha kärsitusest ja tahtis näha, kas see on õige, mis Jumal ütles. Ta ütles: „Viruta, piits." Siis piits peksis teda nõnda, et ta enam midagi ei näinud ega kuulnud. Õnnetuseks mustlane oli unustanud õige sõna. Kuid valust aetuna langes tahtmatult tema suust sõna: „Jah, viruta," ja piits lakkas peksmast. „Aoleo,*) peaaegu ma oleksin surnud!" Kui mustlane jõudis koju, küsis naine, mis Jumal talle annud. „Vaata, selle piitsa siin." Ja selle piitsaga mustlane läks nüüd kullasepa juure, kes varastas ta kuke. „Annad sa mulle tagasi mu kuke, või mitte?" Aga kullasepp vastas talle: „Ma pole varastanud su kukke." — „Kas sa annad kätte mu kuke?" Ja mustlane ütles piitsale: „Jah, viruta, viruta!" Ja piits tagus kullaseppa, kes valust oigas: „Jah, ma annan kuke, ütle, et piits jätku peksmine enne kui ta täiesti

*) Valu karjatus.

mu surnuks lööb.” Nõnda mustlane sai jälle oma kuke ja läks rahus koju. Siis ta asus uuesti teele ja tahtis minna keisri juure, kes võttis temalt ta laua. „Ma lähen ja toon keisrilt oma laua tagasi.” Ja keiser küsis: „Kas ma ei annud sulle lauda?” — „Viruta, piits!” ja piits peksis keisri peaaegu surnuks. Mustlane aga võttis laua ja läks koju. Ja nõnda ta sai rikkaks ja on seda veel tänapäevgi.

Aga mina jäin ikka vaeseks näljavareseks.

3. Saatan ja vaene mustlane.

Elas kord vaene mustlane. Ühel päeval ta võttis oma ainsa lapse käekõrvale ja viis linna. Ta mõtles last panna kooli, et ta õpiks lugema ja kirjutama. Kui nad nõnda sammusid teel, tuli neile vastu saatan papi näol ja ütles mustlasele: „Kuhu sa tõttad oma lapsega?” — „Lähen linna ja tahan panna last kooli,” vastas mees. Siis papp ütles talle: „Anna laps mulle, minu juures ta õpib palju paremini lugema ja kirjutama kui mujal.” Mustlasel polnud aimugi, et tema ees seisab saatan ja kergeusklikult ta usaldas oma lapse saatanale. Selle peale ütles papp, kes oli saatan: „Tule teatud ajal siia sellele paigale ja vii siis laps jälle enda juure tagasi.” Kumbki läks nüüd koju — papp läks lapsega ja mustlane sammus üksinda oma viletsa onni poole. Vaene mustlasepoeeg oli aga ilus poiss ja juhtus, et papi tütar armus poisisse. Ühel päeval tüdruk küsis poisilt: „Ütle ometi, poiss, mis sa õieti otsisid meilt?” — „Papp võttis mu oma juure, et õpetada mulle lugemist ja kirjutamist.” — „Poiss, ma ütlen sulle midagi salaja, papp ei olegi papp, ta on saatan.” — „Oh häda, mis nüüd teha, et pääseksin tema võimusest!” Tüdruk rahustas teda ja ütles: „Ole vait, ma õpetan sulle moondumist, see tähendab kui sa tahad, et oleksin sulle hea.” Igapäev tüdruk õpetas poiss; kuidas moonduda kas lehmaks, härjaks, hobuseks või kõigiks teisteks loomadeks maailmas. Arusaadavalt tegi tüdruk seda igakord, kui saatanat ei olnud kodus.

Aeg kadus, pea möödus aasta. Siis saatan andis poisile tublisti süüa, et ta näiks hästitoidetuna, kui isa tuleb oma lapse järele. Ühel õhtul, kui saatan tuli koju, küsis ta lapselt: „Ütle ometi, poiss, kas sa õppisid ka midagi minu juures?” — „Ma ei mõista mitte kui midagi, sugugi mitte

rohkem kui aasta eest.” — „Aga poiss, kuidas on see võimalik, et sa pole midagi õppinud minu juures!” ütles saatan vihasele. „Siin polnud ju kedagi, kes oleks mind õpetanud,” vastas poiss. „Noh oota, homme ma võtan su korralikult käsile, ja ülehommese sa näed, et oled lõpetanud hariduse ja et mina sulle palju olen õpetanud.”

Järgmisel päeval saatan tõusis väga vara. Mis tegi tüdruk samal ajal? Ta teadis, et tema isa tahab poissi õgida. Sellepärast ta ütles oma armsamale: „Mu armas poiss, õpetasin sulle nüüd kõik salajased kunstid, mine nüüd kärmesti koju, sest täna õhtul mu isa kavatseb sind õgida.”

Poiss asus kohe teele ja ei viivitanud enam ainust pilkugi. Rõõmusärades poiss tuli jälle oma isa juure ja ütles talle: „Isa, ma moondun hobuseks, et sul ei tarvitseks kerjata. Nõua minu eest 1000 franki, kui keegi tahab mind osta, aga taeva pärast ära anna päitseid käest. Sest kui müüd päitsed, siis kaotad mu.” Nende sõnadega poiss moondus imeilusaks hobuseks, kellest terve ilm tundis rõõmu. Kogus palju rahvast turule, kõik tahtsid ilusat hobust näha. Ja vaata, saatan tuli ka turule. Ta oli võtnud jälle papi kuju, keegi ei tunnud teda ära. Saatan lähenes vanamehele ja küsis temalt: „Noh, vanake, mis sa nõuad oma hobuse eest?” Mustlane vastas: 20 000 franki.” — „Nõnda palju ei anna keegi, see on liialt kallis.” Kõik ümberseisjad olid uudishimulised, kas papp ostab selle hinna eest hobuse. Papp võttis rahakoti ja ulatas mustlasele 20 000 franki. Papp tahtis parajasti hobusega turult lahkuda, kui vanamees äkki hüüdis tema tagasi ja ütles: „Aga päitseid ma ei müünud sulle, neid ma sulle ei anna.” Siis ütlesid kõik, kes viibisid müügi juures, vanamees müügu ometi hobune koos päitsetega. Nad lausused: „Noh, vanamees, ära ole ometi kangekaelne, räbalate päitsete pärast sa ei taha müüa, saad ometi nõnda palju raha, ära nõua liialt palju.” Vanamees andis järele ja müüs hobuse koos päitsetega. Ta oli päris uimane, kui nägi nõnda palju raha oma peos. Inimeste manitsused ja hulk raha olid teinud ta päris juhmiks, nõnda et ta täiesti unustas poja hoiatuse päitseid mitte müüa.

Saatanal oli nüüd oma hobune, ta istus selga ja ratsutas koju. Mis pidi nüüd vaene laps tegema? Ta oli uuesti saatana käes. Ta sajatas oma isa, et see oli olnud nõnda mõistmatu. Aga sajatamine ei aidanud midagi. Siis hobune katsus saatanat seljast maha visata, ta tormas mäest märke, kuid saatan hoidis tugevasti tema lakast kinni. Ta pidi tunnistama, et kõik pingutused olid asjata, ta ei suutnud põgeneda saatana käest. Tormates nõnda edasi, hobune moondus äkki õunaks. Õun kukkus korstnasse ja veeres majja. Siis saatan moondus otsekohe lombakaks kerjuseks ja sammus maja poole, kuhu kukkus õun. „Ma palun teid, armsad inimesed, andke mulle üks õun, andke mulle see sealt, mis praegu kukkus puu otsast kolde kaudu tuppä.“ Inimesed võtsid õuna maast ja viskasid selle uksest välja. Kui saatan nägi õuna õhus lendavat, jooksis ta sellele järele. Õun moondus nüüd hirsiteraks, kui nägi, et ei saa põgeneda saatana eest, sest saatan oleks neelanud õuna ühes juurte ja vartega. Siis saatan moondus poegadega kanaks. Need nokkisid hirsiteri. Nad sõid peaaegu kõik terad; ainult kaks jäid järele, neid pojad ei leidnud. Siis saatan imestles, et poiss ei olnud veel tema võimuses, mõni tera pidi olema läinud kaotsi. Mis teha? Lapsel hakkas hirm, et saatan leiab ta siiski enne kui ta jõuab moonnuda millekski muuks. Ta moondus ruttu rebaseks. Ja rebane hammustas kana pea otsast ära ja surmas nõnda saatana. Nõnda poiss pääses saatana käest. Siis ta läks koju oma isa juure ja tõreles temaga, et ta saatis oma poja sarnasusse suurde hädaohtu, mitte täites tema keeldu. „Kas ma ei öelnud sulle, ära anna päitseid käest?“

4. Rännak surnuteriiki.

Elas kord vaene mustlasepoiss, kellel nädala jooksul surid isa ja ema ning isegi armsam. Kurva südamega mat-
tis ta nad, kuid ei suutnud korraldada peiesid; sest ta oli
nõnda vaene, et elas päevast päeva. Nädal pärast matuseid
ta ärkas öösel, ja talle näis, nagu raputaks keegi ta telki.
Ta küsis: „Kes seal on?” Siis ta kuulis oma isa ütlevat:
„Sa matsid mu, kuid ei annudki mulle piima!” Järgmisel
ööl poiss ärkas jälle, ja talle näis, nagu raputaks keegi ta
telki. Ta küsis: „Kes seal on?” Siis ta kuulis oma ema
ütlevat: „Sa matsid mu, kuid ei annudki mulle piima!”
Järgmisel ööl ta kuulis jälle kedagi oma telki raputavat ja
ta küsis veel kord: „Kes seal on?” Siis ta kuulis oma arm-
samat ütlevat: „Sa matsid mu, kuid ei annudki mulle pii-
ma!” Siis poisi süda läks üsna raskeks, ja ta väljus oma
telgist. Öö oli pime ja ta ei näinud midagi; siiski ta kuu-
lis oma armsamat nõnda ütlevat: „Kui sa tahad meile rahu
saata, siis mine üles mägedele, seal sa leiad ühest koopast
kolm muna, võta need ja ava, kui suudad; kuid sul on raske
sinna jõuda!” Pärast seda surnud tütarlaps kadus. Järg-
mise päeva varahommikul vaene poiss asus teele. Üleval
kõrgel mägedes ta kohtas vana naist, kes vaevaga kandis
kotti seljas. Poisil oli temast kahju ja ta ütles: „Andke
kott mulle, ma kannan seda!” Vana naine andis talle koti,
poiss võttis selle selga ja küsis vanakeselt, mis ta selles
hoiab, et kott tundub nõnda kergena. „Surnult sündinud
laste hingi,” vastas vanake, „mul on kombeks kanda neid
surnuteriiki.” Vaevalt nad olid astunud mõne sammu, kui
vanake peatus mingi koopa ees ja ütles: „Jõudsime pä-
rale!” — „Kuidas?” küsis poiss, „nõnda ruttu?” — „Sulle
see näib ruttu,” ütles vana emake, „kuigi sa kotti kannad
juba üheksa aastat oma seljas.” Siis poiss ehmus, aga va-

nake jätkas: „Surnuteriigis aeg möödub imekiiresti. Jaa, sõbrake, siin me nüüd oleme! Ehkki me veel täiesti ei viibi

Ta kohtas naist, kes kandis kotti seljas.

surnuteriigis, kuid astusime siiski juba ta piirist üle. Ma tean ka, mispärast sa siia tulid! Annan sulle tükikese liha, kruusi täie piima, võtme ja nööri; nende asjadega sa võid

jätkata oma teekonda, ja varsti sa leiadki koopa, mille juure soovid jõuda!" Pärast seda vanake andis talle kotikese ja kadus. Poiss asus teele ja jõudis õige pea mingi musta koopa avausele. Poiss astus koopasse ja vaevalt ta oli astunud mõne sammu, kui ümberringi äkki muutus valgeks ja ta silmas suurt maja enese ees. Poiss avas värava ning astus õuele, aga üheksa valget koera kargas vihaselt ta kallale. Poiss võttis kotikesest liha ja viskas koertele. Siis ta läks edasi ja silmas kaevu, millest naine ammutas vett, vinnates oma juuksepalniku otsa köidetud pange üles ja lastes seda jälle alla. Poiss andis talle nõöri, et ta köidaks pange selle otsa, ja küsis, milleks ta vajab nõnda palju vett. „Surnutele," vastas naine, keda nende sugulased on matnud pesemata." Poiss läks edasi ja avas võtmega majaukse ning astus tuppa, kust leidis kolm muna. Poiss avas ühe muna. Siis hõljus tuppa udu, ja tema isa astus ta ette ning lausus: „Oh, mul on janu ja nälg!" — „Tule õue," vastas poiss, „ukse ees seisab kruus piima!" — „Ma tänan sind," vastas isa, „aga nüüd on see juba hilja; kuid vähemalt ma saan nüüd rahu ja pääsen kaugemale surnuteriiki!" Nende sõnadega ta kadus. Poiss avas nüüd teise muna, ja nüüd tuli tema ema ja lausus: „Oh, mul on janu ja nälg!" — „Tule õue," vastas poiss, „ukse ees seisab kruus piima!" — „Ma tänan sind," vastas ema, „aga nüüd on see juba hilja; kuid vähemalt ma leian nüüd rahu ja pääsen kaugemale surnuteriiki!" Nende sõnadega ta kadus. Siis poiss võttis kolmanda muna pihku ja läks välja õuele, kus avas muna otse kruusi kõrval. Nüüd ilmus tema armsam ja ütles: „Oh, mul on janu ja nälg!" — „Siin on piim, mu armas," ütles poiss ja ulatas talle ruttu kruusi. Tütarlaps jõi ja muutus nõnda ilusaks, nagu päikesekuninga ilusaim tütar. Joonud kõik piima, ta lausus nõnda: „Armsam, sa lunastasid mu surmast, nüüd ma pööran koos sinuga ellu ja saan sinu omaks!" Ja nõnda sündiski. Nad tulid hirmsatelt mägedelt tagasi koju ja elasid nüüd õnnes ja rahus kuni neilgi tuli rännata igaveseks ajaks surnuteriiki.

5. Punane ja valge keiser.

Elasid kord punane ja valge keiser. Punasel keisril polnud lapsi, aga valgel keisril oli tütar, ja see oli ta ainuke laps. Keiser saatis amme oma tütrekesega maale, kus amm viis väikese tüdruku värske õhu kätte jalutama. Aga et punasel keisril ei olnud lapsi, koondas ta salga mustlasi, salga sarnaseid mustlasi, kes rändavad telkidega. Need pidid ammelt varastama keisritütret. Ja mustlased varastasidki tütarlapse, kui amm magas. Keisritütar mängis parajasti amme juures, kui mustlased tulid ja viisid ta ära. Amm ei märganud midagi. Kui ta ärkas, hõõrus ta silmi, otsis ja otsis, aga ei leidnud temale usaldatud keisritütart. Mustlased varastasid ta ju ära, kuri keiser hässitas neid selleks. Siis amm jooksis edasi ja tagasi ja kisendas: „Kes võttis minult tüdruku? Kus on laps? Ega ometi mõni tige loom ei õginud teda, ta peab ometi kuskil olema!” Amm hakkas kibedasti nutma. „Kuidas ilmun nüüd tütreta keisri ette?” Ta läks siiski keisri juure, põlvitas ta ette ja nuttis. Siis keiser taipas ja küsis temalt: „Kus on minu väike tütar, sa tuled temata?” Siis amm vastas: „Ma ei tea, kus väike tüdruk on.” Keiser sai hirmus vihaseks: „Ma tahan kõik teada, ütle mulle, mis on nad teinud mu tütreaga? Kas sa ei võtnud teda endaga kaasa? Kas sa ei jalutanud temaga? Ütle ainult, kui jõudis õhtu, sa heitsid pikali, siis uni valdas su, eks ole?” Amm rääkis talle tõtt: „Jah, nõnda see oli, keiser. Ma ei taha valetada. Kuna laps mängis minu kõrval ilusal rohelisel aasal, valdas mind uni. Mulle ei tulnud pähegi, et keegi võiks tulla last röövima. Ärgates ma otsisin ja otsisin, aga ei leidnud last enam!” Siis keiser istus ja mõtiskles; kuid ta ei mõelnud kaua, vaid tõttas sinna,

kus amm ja laps olid istunud ja kus sündis roim. Ta jõudis sinna, kuid ei uskunud, et keegi oleks röövinud väikese tüdruku. Keiser mõtles, et mõni metsloom õgis ta tütre. Kurvalt pöördus keiser jälle koju, kutsus keisrinna ja ütles talle: „Ah, mis me enam otsime, kõik otsimine on ometi asjata, meie tütrekese õgis mõni metsloom. Mis nüüd teha? Ja kui määramegi ammele raske karistuse, mis on sellest kasu, kõik on ometi asjata. Me ei leiaks ikkagi oma tütrekest ega suudaks teda äratada ellu, me ei näe teda enam kunagi.” Siis keiser kutsus amme: „Olgu, andestame sulle, jätame su ellu. Oleksin ma su tabanud õigel silmapilgul, oleksin su surmanud. Aga nüüd ma jõudsin arvamisele, et mul pole mingit kasu sinu surmast, sa jääd ellu.”

Aeg möödus. Röövitud laps viibis punase keisri juures. Aga valge keiser ei teadnud, et tema tütar viibib punase keisri juures. Nõnda tütarlaps sirgus neidiseks. Sel kombel punane keiser omas nüüd lapse, valgel keisril polnud ainustki. Valge keisri naine heitis ühel õhtul magama, ja kui ta lamas oma mehe kõrval, jutustas ta magades kõik, mis nägi unes: „Meile sünnib poeg.” Mingi hääl ütles talle unes: „Kuid ole valvas, kui sünnitad lapse. Taeva pärast ära lase last kõndida paljal maal. Kahekümneühe aastani ta ei tohi puudutada maapinda, sest muidu maa neelab ta.” Naine ärkas ja jutustas mehele, valgele keisrile, oma unenäo. „Mu hea, armas, mis sa arvad, mis ma nägin unes? Lamasin siin magades, siis ütles üks hääl mulle unes, et sünnitan poja, kuid ma ei tohi lasta teda puudutada maapinda enne 21 eluaastat.” — „Mis sellest, mu armas? Olen nõnda rõõmus.” Ja kui keiser nägi, et jõudis kätte sünnitamise aeg, oli ta rõõmust otse meeletu. Nad ei teadnud, kas see võiks olla poiss või tüdruk. „Mul on ükskõik,” ütles keiser. „Peaasi, et laps oleks majas.” Keisrinna sünnitas poja, ja keisrile teatati,^{*)} et on saanud tõeks, mis kuulutati tema naisele unes. „Ja jah, teie kõrgus, nõndap see on. Kuid nüüd peame valvama, et poiss ei puudutaks maad, sest niipea, kui ta astub maa peale, neelab maa

^{*)} Vastavalt mustlaste kommetele ei tohi ükski mees viibida sünnitamise juures.

tema." Keiser käsutas, et ammed ja toatüdrukud päeval ja öösel valvaksid last.

Aeg möödus, poiss sirgus suureks. Siis ühel päeval keiser läks küttima. Ta poeg palus teda: „Isa, mina tahan tulla kaasa.” Keiser vastas talle: „Mu poeg, kütiamet pole sinu töö.” Poiss küsis temalt: „Kuidas seda mõista, ma tahan ju ka veidi meelt lahutada.” Siis isa kutsus ta tuppa ja jutustas talle, mis ema oli näinud unes enne tema sündimist. „Vaata, sellepärast ma ei võta sind kaasa, et maa neelab su samal silmapilgul, kui astud hobuse seljast. Ja kuidas elaksin ma siis sinuta?” Poiss ütles: „Mul pole vajagi maha astuda.” — „Olgu, siis tule kaasa! Kuid pea meeles, sa ei tohi astuda hobuselt maha!” — „Anna mulle ka relv pihku, ma lasen hobuse seljast!” Talle anti relv ja nad asusid koos teele. Vaevalt nad jõudsid väravast välja, kui jahiloomad jooksidki üle tee, nõnda palju oli neid. Jahilised lahkusid üksteisest ja tõttasid üksikult loomadele järele. Kord jõudis ka keisripoja kätte. Tormates ratsa metsloomale järele, ta sattus õunapuude alla, mille oksad rippusid madalalt. Kiirelt ratsutades kukkus tal müts peast maha. Ta peatas hobuse ja tahtis juba mütsi maast üles võtta, kui talle äkki meenusid isa sõnad, et ta ei tohi hobuse seljast maha astuda. Keisripoeg mõtiskles: „Mis nüüd teha, oma mütsi ma pean kätte saama!” Ta vaatas ringi, kuid ei näinud kedagi, keda võiks kutsuda mütsi maast üles võtma. Kas ratsutada nüüd palja peaga? Ta ei teadnud muud nõu, kui tõmbas mõõga, kuid küünis selle otsaga vaevalt puudutama oma mütsi, aga kaugemale ei ulatanud tema käsi. „Mis nüüd teha? Oota, mul on mõte. Ma ronin hobuselt, kuid ainult ühe jalaga, ühega ma puudutan maad, teisega jään jalusesse rippuma. Sel kombel saan oma mütsi kätte ja maa ei saa mind siis neelata.” Kuna poiss mõtiskles mis teha, avas maa oma lõuad; ja kui poiss asetask ühe jala maha, neelas maa poisi, ainult hobune jäi üksinda augu äärel seisma ja mütsi ei saanud keegi üles tõsta. Teine maailm neelas poisi. Kibedasti nuttes jõudis poiss teise maailma. „Miks ei kuulunud ma isa sõna! Kas temal polnud kodus küllalt mütse! Ja nõnda see nüüd juh-

tus, ja mu hobuseke seisab ikka veel haigutava musta kuristiku äärel.”

Aga üleval ei pääsenud keegi hobusele ligi, see hamustas ja trampis. Ka keiser tuli maaprao juure ja tahtis hobust ära tuua, kuid ei saanud. Siis ta taipas, mis juhtunud, et poeg polnud kuulanud sõna. „Mu poeg uskus kindlasti, et valetan.”

Keisripoeg sammus allilmas piki suurt laia maanteed ja rändas pimeduses päeval ja öösel. Ta rändas kaks kuud. See tee viis nimelt musta keisri juure. Ja vaata, äkki ilmus mingi valgus kauguses. Samal pilgul, kui ta silmas valgust, nägi ta ka juba lossi enese ees, mis kuulus mustale keisrile. Poiss ruttas kärmesti eesmärgi poole. Mustal keisril ja mustal keisrinna oli kaks tüdruku. Nooremat kutsuti Dianettaks ja vanemat Sultanaks. Vaevalt Dianetta silmas keisripoega, kui ta juba armuski temasse. Aga mis ütles nüüd keiser? „Vaata sinna, naine, missugune ilus praad on tulnud meile lõunasöögiks!” Must keisrinna ütles: „Seda ma üksinda ei söö!” Siis must keiser ütles: „Armas naine, me ei hukka teda, teda ei tapeta.” „Miks mitte?” küsis naine. Keiser vastas: „Ah, määrame talle mingi karistuse, kui ta lahendab ülesande, mis talle määrame, siis ta pääseb seekord surmast ja meil pole enam mingit tegu temaga.” Keisrinna polnud sellega hästi nõus, kuid ütles siiski keisripojale: „Sa pääsed praegu eluga, andestan sulle seekord, aga kui sa ei lahenda ülesannet, siis õgin su tervelt,” ja mõtles endamisi: „ma õgin ta igal juhul.” Must keiser aga lausus: „Mul on ükskõik, mis teete temaga, võimalik, et kingin talle vabaduse ka siis, kui ta ei lahenda ülesannet, ja siis ma teen temast õiglase inimese.” Aga must keisrinna ütles keisrile: „Mu kannatus katkeb, ma ei taha kauem oodata, nimeta ülesanne, mis tahad talle määrata!” — „Kannata, küll ma juba nimetan.” Ja ta nimetaski. Ta kutsus poisi oma juure tuppa. Siis keiser hakkas rääkima ja ütles: „Noor kangelane, sulle teadmiseks, et oled jõudnud siia, määratakse sulle karistus.” Siis poiss küsis: „Mispärast?”

„Olen nimelt must keiser teisest maailmast, ma õgin inimesi.”

„Mispärast?” küsis keisripoeg.

„Mis sa veel küsid, kas sina mõistad kohut minu üle? Sina ju tulid minu paleesse, mina olen suurmeelne ja määran sulle ülesande, ja sa pääsed, kui lahendad selle ülesande. Ma ei õigi sind siis mitte, lasen sul joosta, et läheksid jälle sinna, kust tulid. Tead, miks määran sulle ülesande: et maapind neelas su; sest maa peab mind meeles, et mul alati oleks midagi süüa. Aga ma ei tohi sind ennem õgida, kui sa pole katsunud ülesannet lahendada.”

„Ilus,” vastas poiss kartmatult, „missuguse ülesande sa siis mulle määrad?”

„Kuuled kohe: suudad sa langetada terve metsa puid? Ma näitan kohe, kuid sul pole palju aega, algad hommikul ja õhtuks olgu kõik halgudeks raiutud.”

Kui poiss kuulis seda, nuttis ta kibedasti. Veidi aja pärast poiss ütles: „See ongi siis see mets, mis sa määrad mulle raiumiseks.”

„Jah, see ta on,” ütles must keiser.

Tahes või tahtmata ei jäänud poisil muud üle kui raiuda. Raske südamega algas ta tööd. Talle anti täiesti nüri kirves. Keiser viis ta ise kohale, näitas talle veel kord suurt metsa ja kinnitas veel kord, et õhtuks, kui ta tuleb, olgu terve mets maha raiutud ja peale selle veel palgid halgudeks lõhutud. Keisripoeg ei lasknud midagi märgata ja tegi, nagu oleks see päris kerge töö. Ta vastas mustale keisrile: „Ilus, küll ma juba teen!” Keiser läks jälle tagasi koju. Poiss seisis nüüd üksinda metsa serval ja silmitses hiigelülesannet ja nuttis võimetusest täita seda ülesannet. Ta katsus kirvega raiuda, aga esimese löögiga murdus kirvevars ja kirvest jäi üks pool puusse, teine purunes. Tugev löök paiskas poisi pikali maha. Ta nuttis nüüd kibedasti, sest nägi, et igasugune katse oleks asjatu; ta oli pääsematult kadunud. Juba saabus kaheteistkümnes tund. Oli lõunatund. Aga must keiser ei olnud teda unustanud, ta saatis poisile toitu; sest ta arvas, et kes töötab, see peab ka sööma. Aga kes viiks poisile süüa? Ta tütreid viigu, ütles ta. Aga kumb tütardest, kas Sultana, see suur, või Dianetta, see väike? Väikese Dianetta ristimisel vader oli pannud lapsele sõrmuse sõrme. See sõrmus tegi imet, kui

teda keerati sõrme ümber. See oli imevõimas sõrmus, mis täitis kõik, mis sellelt iganes nõuti. Dianetta teadis, mis ootas keisripoega, sellepärast tal oli temast kahju ja ta tahtis teda aidata. Ta tuli Scarlatile — nõnda nimetas ta noort kangelast — appi. Sest ta teadis, et keisripoeg ei suuda täita ülesannet. Saabus lõunatund, kes viiks õnnetu süüa? Must keiser ütles Dianettale: „Dianetta, sa oled minu noorem tütar, vii noorele keisripojale süüa, sest lõunatund on käes. Pole sünnis lasta nälgida inimesel, kes teeb rasket tööd.” Aga tütar vastas: „Ei, ma ei taha minna, saada mu vanem õde, kuid ole ettevaatlik, isa, õde armastab keisripoega.”

Ta rääkis isale, et keisripoeg olla hirmus inetu, tema ei lähe, isa saatku ometigi Sultana. Sultana ütles: „Isa, mina lähen!” Ta pani toidu valmis ja tahtis juba minnagi, kui teda silmas Dianetta, kes ruttu keeras sõrmust oma sõrmes. Tagajärjeks oli, et suurel õel hakkas paha. Ta jäi ikka haigemaks ja ei saanudki poisile toitu viia.

„Ei, isa, mina ei lähe, mingi Sultana!”

„Kas sa siis ei tea, et ta on haige? Mine ometi, mu tütar, ma ei saada sind siis enam kunagi.”

„Hästi, isa, tahan sulle meelega teha, aga see olgu esimene ja viimane kord!”

Dianetta asus teele. Kui ta oli umbes kahe miili kaugusel isamajast, keeras ta sõrmust oma sõrmes ja lendas minema. Keegi ei tohtinud näha, millist jõudu sõrmus eneses peitis, sellepärast Dianetta vaatas ringi, kas kuskil pole näha mõnd inimolevust. Silmapilk ta jõudis poisi juure. Ta leidis tema magamast, pisarad palgeil. Dianetta äratas tema ja küsis:

„Miks sa nutad, poiss?”

„Ja miks ma ei peaks nutma, vaata, missuguse ülesande määras mulle sinu isa.”

„Ma aitan sind, minu isa ei pea sind õgima, aga homme ma ei too sulle enam sööki. Nüüd ma raiun metsa maha. Söö ja olgu sul hea tuju.”

Poiss sõi, mis tõi talle Dianetta. Tütarlaps küsis temalt:

„Unustad sa minu?”

„Ei iialgi!” vastas poiss.
„Siis heida magama.”

Dianetta äratas tema.

Poissi valdaski uni. Kui Dianetta uskus poisi magavat rasket und, keeras ta sõrmust oma sõrmes ja see küsis: „Mida sa käsed, valitsejanna?”

„Näed sa seda metsa seal?” küsis tüdruk.

„Jah, näen.”

„Sa raiud kõik metsa maha, ükski puu ei tohi jääda püsti, isegi halgudeks pead sa nad lõhkuma täna õhtuks. Pane keegi poisi kõrvale valvuriks, kes teda kohe ärataks, kui mu isa tuleb tehtud tööd vaatama. Aseta kaks või kolm puuhalgu ka poisi kõrvale, et mu isa usuks, et töö on teinud poiss.”

„Ma mõistan, valitsejanna, nagu ütled, nii sündigu!”

Vaevalt keisritütar lahkus, kui kuuldus sarnane raiumine, mida maailmas pole veel kuuldudki. Lugematud kirved lõhkusid puud halgudeks. Vastu õhtut must keiser tuli sinna. Valvur silmas teda juba eemalt ja äratas poisi.

„Tõuse üles, must keiser tuleb, askelda kahe või kolme haluga, et keiser näeks sind töötavat ja usuks, et sa pole olnud laisk.”

Poiss tõusis ja valvur kadus. Päris kokkunult jäi poiss seisma; ta ei näinud enam meest, kes äratas tema, kuid nägi siiski, et terve mets oli maha raiutud.

„Tubli, mu noor kangelane,” ütles keiser ja patsutas talle õlale, „sa pääsesid surmast. Aga sul on veel kaks ülesannet täita. Mina ju oleksin annud ainult ühe, aga mu naine, keisrinna, tahab, sa kandku kolm karistust.”

Keiser võttis keisripoja käekõrvale ja viis ta koju. Keiser asetaski ta lauda istuma ja nad sõid koos. Keisrinna küsis:

„Kuidas sai ta sulle nõnda ruttu armsaks?”

„Miks mitte, kui ta saatis korda sarnase teo. Ta tegi, mida meist keegi ei suuda teha. Imestuseväärt, nagu oleks armas Jumal ise temaga. Millegi sarnasega tal peab olema ühendus, võib-olla ta on suur kangelane, kes meid veel hukkab.”

Keisrinna ütles: „Poiss, heida magama, homme vara sa tõused, annan sulle uue ülesande.”

Varahommikul tõusid keiser ja noor kangelane. Nad asusid koos teele ja peatusid pika rännaku järel mingi mäe juures. Jällegi oli noorel keisripojalt kirves peos ja peale selle anti talle ka veel haamer.

„Näed sa seda mäge seal? Selle sa pead täna õhtuks purustama, ja kildudest ehitad kiriku kõige sellega, mis seal sees, isegi kell ei tohi puududa. Kui ma siis õhtul tulen jälle sinu juure, pead sa helistama kella, et ta mind kau-gusest tervitaks.”

„Ilus!” ütles poiss.

Poiss jäi üksinda ja julgustatud esimesest tööst ta hakkas kirvega mäge taguma. Aga juba esimese löögi juures purunesid kirves ja haamer. Siis poiss hädaldas. Jälle jõudis lõunatund. Poiss lohutas end, küllap lõunaks ilmub jälle avitav käsi. Jälle tülitsevad mõlemad õed, kumb neist viiks toitu poisile.

„Mina ei lähe enam, keiser lubas mulle, et ta mind ei saada,” ütles Dianetta.

„Siis lähen mina,” ütles Sultana.

Sultana valmistus minekule, ta oligi juba teel, kui jälle äkki haigestus. Tema noorem õde Dianetta oli keeranud jälle sõrmust sõrmes. Ise ta teeskles nuttu ja nagu oleks tal väga raske minna poisile toitu viima.

„Mine sina, Dianetta, sinu õde haigestus!” ütles keiser. Isa nägi suurt vaeva, enne kui tütar oli nõus. Ta viitis kodu palju aega. Aga vaevalt ta jõudis väljaspoole silmapiiri, kui ta juba lendaski kiirelt nagu mõte poisi juure. See tundis ta kohe ära.

„Missuguse karistuse määras nüüd mu isa sulle?”

„Pean purustama selle mäe, kildudest ehitama kiriku, ja kui isa täna õhtul tuleb, pean helistama kelli.”

Tüdruk vastas: „See on raske ülesanne, see on väga suur tükk tööd, väga suur ime, kuid olgu see minu mure, söö ja olgu sul hea tuju!” Poiss sõi isuga ja Dianetta ütles talle: „Heida magama!” Dianetta ootas, kuni poiss uinus, sest keegi ei tohtinud näha, mis ta suudab. Ta keeras sõrmust ja see küsis juba:

„Mida sa käsed, valitsejanna?”

„Näed sa seda mäge?”

„Jah, näen.”

„Täna õhtuks sa ehitad sellest kiriku ja helistad kelli, kui keiser tuleb. Jäta valvur poisi juure ja helista kelli pisut

varem, et poiss aegsasti tõuseks ja ise helistaks, kui tuleb keiser. Kas mõistad?"

„Jah mõistan.”

Keisritütar läks ära ja kuna poiss magas, sündiski ime. Mägi oli kadunud, kirik kerkis uhkes toreduses ja keegi mees seisis poisi kõrval ja ütles talle: „Tõuse ruttu üles, must keiser tuleb, roni kirikutorni ja helista kelli, et keiser mõtleks, sina tegid kõik.” Samal silmapilgul kadus valvur. Keisripoeg ronis kirikutorni ja tervitas musta keisrit kel-lahelinaga. Imestusest suudles see noort kangelast, võttis ta käekõrvale ja talutas koju, kus nad einetasid koos.

„Vaata, naine, ka selle ülesande lahendas ta! Minu poolest ta on nüüd vaba.”

„Ei,” ütles keisrinna, „mina määran talle veel ühe karistuse ja seekord ta ei pääse. Tunnen juba rõõmu sellest praest.”

Ühes nurgas kuulatas Dianetta ja pisarad valgusid talle ema sõnade juures silmi.

„Edasi, ära viida aega,” ütles keisrinna, „puhka veidi, heida magama, homme asud viimasele raskele tööle!”

Poiss heitis magama. Ja varahommikul — kuked ei olnudki veel laulnud — ta tõusis. Talle anti kaks muna-koort pihku ja viidi Donau kaldale.

„Vaata, selle rohke vee sa kannad munakoortega õhtuks jõest välja, külvad vilja, ehitad leivaahju, koristad vilja, peksad ja jahvatad ja lõpuks küpsetad jahust päris sooja värsket leiva mulle söömiseks.”

Keiser läks jälle koju. „See on mu surm,” mõtles poiss. Kuid oma südames ta lootis Dianettale. „Kardan ainult, et ta seekord ei tule ja vast keegi teine saadetakse minu juure, siis olen kadunud.” Möödus lõunatund, keegi ei tulnud söögiga. Pärast kartlikku ootamist ilmus viimaks Dianetta ja leidis poisi nutmast.

„Mis on siis sinuga?” küsis Dianetta ja suudles teda.

„Ah, mulle näis, nagu oleksid sa mu unustanud, sest sinuta ma kuulun surmale.”

„Iialgi ei unusta ma sind! Söö, heida magama ja looda minule.”

Dianetta keeras sõrmust sõrmes. Sõrmus küsis jälle:

„Mis sa käsed valitsejanna?”

„Näed sa seda rohket vett?”

„Jah, näen.”

„Ammuta vesi õhtuks, külva ja lõika vili, valmista sellest jahu, ehita leivaahi ja küpseta leib! Kui mu isa tuleb täna õhtul, olgu värsked leib juba ahjus, ärata siis ruttu poiss, et ta tõuseks ja ise võtaks leiva ahjust.”

Nõnda sündiski. Valvur silmas keisrit kaugelt, äratas samal silmapilgul poisi, hüüdis talle: „Keiser tuleb!” ja kadus. Poiss tõusis, võttis ruttu leiva ahjust ja andis keisrile sooja leiba süüa. Keiser ei uskunud oma silmi. Jõgi oli kuiv. „Te traais! *) noor kangelane. Nüüd oled vaba.” Kui nad jõudsid koju, ütles keiser oma naisele:

„Naine, ka see suur ime on täidetud. Toon sulle värsket leiba.”

„Minu pärast ta võib ju pääseda sinu käest, aga mina ei jäta, ma õgin ta siiski.”

Ööseks anti poisile tuba, kus ta magas üksinda. Aga see tuba asus Dianetta toa kõrval. Dianetta ütles salaja poisile:

„Täna keskööl ma äratan su, sa põgened siit minuga, sest mu ema kavatseb sind õgida.”

„Küll ma juba tõusen, hea tütarlaps.”

Dianetta tõusis ja koputas uksele: „Ruttu, ruttu, sest nüüd läheneb surm, edasi, põgeneme!” Lahkudes Dianetta sülitas maha ja käsutas sülg: „Sülg, vasta minu asemel, kui mu ema kutsub mind!” Nad tõttasid kõigest jõust selle kuristiku poole, mis neelas keisripoja. Viimaks nad jõudsid teele, mis viis sinna. Dianetta tõstis keisripoja üles teise maailma ja ronis ise järele. Nüüd noor kangelane võis jalgadega puudutada maad, midagi ei juhtunud. Nad ruttasid isa, valge keisri, juure.

Aga enne, kui nad jõudsid kuristiku avausele, ärkas Dianetta ema öösel ja kutsus tüdruku. Sülg vastas tüdruku asemel: „Siin ma olen, ema,” kuigi tüdruku polnud seal. Kolm korda kutsus ema tüdruku. „Miks sa ei maga?” Emale näis see kahtlasena, ta tõusis ja hiilis tüdruku tuppa ja nägi oma

*) Mustlaste tervitus: „Te traais!” — „Sa elagu!”

suureks imestuseks, et Dianettat polnudki seal. „Ahah, tema sülg vastas mulle,” ütles ema ja kui ta nägi, et ka keisripoeg oli kadunud, lausus ta: „Tüdruk armastab teda ja teostas ka kõik ülesanded, mis ometi määrati poisile karistuseks.” Ta tormas oma mehe juure ja teatas, et Dianetta on kadunud ja on teostanud kõik poisi ülesanded. „Rutta, saada kohe inimesed, et saaksime nad kätte!” Saadeti kohe mõlemate jälgi otsima. Saadikud leidsidki jäljed.

Miski kõrvetas Dianetta selga. „Mul kõrvetab just kui päikesekiir selga,” ütles Dianetta, „Scarlat, vaata taha, mis seal nõnda kõrvetab.” Ja vaata, see oli Dianetta isa. Siis tüdruk ütles kartes: „Lähen oma isa juure tagasi koju.”

„Miks tahad koju?”

„Ja mina küsin, miks siis mitte, sest sina unustad mu niikuinii.”

„Ma ei unusta sind iialgi.”

„Sa ütled, et ei unusta mind, aga ma tean, et unustad. Ütle ruttu, mis teha veel sulle meeleheaks?”

Kuna ta nõnda kõneles, võttis ta sõrmuse, keeras seda sõrmes ja otsekohe kuuldus hääl:

„Mida käsed, valitsejanna?”

„Muuda poiss kibuvitsaks ja mind roosiks kesk lausa okkaid.”

Isa jõudis neile järele. Ta seisis nüüd ja vaatas igale poole ja ei näinud kedagi. Ta silmas ainult roosi kesk okkaid ja kibuvitsu. Aga ta ei tundnud neid ära. Nii väga, kui ta ka otsis, ta ei leidnud oma tütart. Ta ütles: „Ma ei leia teda ikkagi, aga tema asemel ma viin vähemalt roosi Sultanale.” Ja kui ta sirutas käe roosi järele, torkas see hirmsasti ta kätt ja ta tõmbas käe ruttu tagasi; käsi oli üleni verine. Dianettata ja roosita rändas ta koju tagasi.

„Kuidas, sa ei näinud midagi?”

„Ei, naine, ma ei näinud midagi, silmasin ainult üht roosi ja kibuvitsa.”

„Ah jumal, miks sa ei murdnud roosi?”

„Ma katsusin, tahtsin iga hinna eest, aga okkad torkasid nõnda hirmsasti, vaata, missugune on mu käsi.”

„Kas sa ei taipa, et see oli sinu tütar, kes ei tahtnud tulla sinuga? Saada kohe Sultana talle järele!”

Sultana leidis jäljed ja jõudis neile järele. Jälle ütles Dianetta: „Mu selga kõrvetab hirmsasti. Vaata korraks, kes tuleb meie taga.”

„Ainult keegi naine.”

„See on mu suur õde Sultana, aga nüüd ma lähen koos temaga koju.”

„Ei, mu armas, ära tee seda.”

„Lähen siiski, sa unustad mu ikkagi; ma jätsin oma vanemad ja tulin sinuga. Kes jääb mulle siis, kui sind ei ole ja sa unustad mu ikkagi?”

„Ma ei unusta sind iialgi, mu armas.”

„Olgu, sulle meeleheaks jään veel kord sinu juure.”

Nende sõnadega ta keeras jälle oma sõrmust, ja vaata, silmi ette kerkis kirik. Päris üksinda seisis see seal, ja see oli Dianetta. Scarlet aga muutus vanaks auväärseks papiks, kes võis olla küll sada aastat vana. Tema lainetav habe ulatus vööni, karjasekepid toetasid ta silmalauge, et need ei langeks kinni. Nõnda vana oli ta. Sultana juba jõudiski kiriku juure. Ta küsis papilt: „Auväärne isa, kas te pole näinud siin üht tütarlast ja noormeest?” Papp vastas talle: „Ei, tüdruk, ma pole siin kedagi näinud, olen sada aastat vana, ka kirik pole näinud siit kedagi mööduvat. Mine aga tagasi koju!” Sultana läks ja jutustas emale, mis ta nägi.

„Keda sa kohtasid teel?”

„Pappi ja kirikut, papp oli küll sada aastat vana.”

Siis ema ütles talle: „Miks sa ei hukanud pappi, sest poiss oli papp.”

„Ma ei teadnud seda.”

„Oota, ma lähen nüüd ise, minu käest nad ei pääse,” ütles must keisrinna. „Küll ma saan nad kätte, mõlemad toon tagasi!” Nüüd keisrinna asus teele. Jälle Dianetta tundis kõrvetust seljal.

„Kõrvetab nii hirmsasti mu selga. Vaata korraks taha! Aga see on ju minu ema!” ütles Dianetta.

„Aga nüüd ma lähen koos emaga tagasi.”

„Ei, mu armas, jää, sa oled nüüd mu naine.”

„Hea küll, ma surman oma ema, kui see nii peab olema.”

Sõrmus muutis poisi otsekohe suureks tiigiks ja Dianetta pardiks, kes sulistas suurel tiigil. Must keisrinna jõudis parajasti tiigi kaldale ja tundis pardis oma tütre ja meelitas teda öeldes: „Tule oma ema juure, Dianetta!” Aga part ei pannudki tähele meelitussõnu, vaid tegi ikka ainult: „prääks, prääks, prääks.”

Kolm korda kutsus ema, ja viha pärast, et part ei tulnud tema juure, ta jõi kõik vee ära, jäi ainult väike loiguke. Kui part nägi, et ema jõi ära kõik vee, kukerpallitas ta koraks ja muutus jälle tüdrukuks ja keeras samal silmapilgul oma sõrmust. See küsis:

„Mida sa käsed valitsejanna?”

„Surma mu ema!”

Sõrmus surmas ema. Kõik vesi, mis ema jõi, jooksis jälle ta kehast välja. Ainult sel teel Dianetta sai muuta noore kangelase jälle meheks. Kui Dianetta nüüd nägi musta keisrinnat surnuna lamavat, ütles ta Scarletile:

„Usud sa nüüd, et ainult armastusest sinule tapsin oma ema, sest tahan kuuluda sulle! Kas unustad sa mu kunagi?”

„Ei,” vastas Scarlet.

„Siis tulen sinuga, mis iganes ka meile ei juhtuks. Tagasi koju ma ei või enam minna, sest hukkasin oma ema.”

Nad jõudsid kuristikuni, kus maapind neelas poisi. Sellega paigal tütarlaps ütles poisile:

„Saatsin su kuristikuni, kus maapind neelas su. Hopp-laa, mine nüüd koju, roni üles teise maailma.”

„Kuidas! mina üksinda? Hopp, ka sina minuga!”

„Tulen kolme päeva pärast järele. Kolme päeva pärast võid viia mind siit. Mine esiteks üksinda oma isa juure.”

Poiss lipsas august välja ja leidis oma hobuse veel samalt paigalt ja mütsi ka. Nüüd ta võis kõndida maapinnal. Ta jõudis oma isa ja ema juure. Kui mõlemad teda silmasid, olid nad rõõmust meeletud, nad suudlesid teda ja ei tahtnud teda enam lahti lasta. Poiss suudles tervet perekonda. Suures jälleenägemise rõõmus ta unustas hoopis,

mis lubas Dianettale. Ta unustas tema täielikult. Kolme päeva pärast ta mõtles abielluda, ehk õigem, isa soovis, et poeg abielluks. Arva nüüd kellega? Keiser soovis, et poeg võtaks punase keisri tütre, kes ometi oli tema õde. Varsti määrati kihlused ja siis pulmad kirikus. Kui pruudivend koos mõrsjaga astusid kirikusse, tuli Dianetta päris üksinda august, keeras sõrmust sõrmes ja saatis suure vee, mis tungis isegi kirikuni. Vesi tõusis ja tõusis, varsti ulatus ta juba inimestele kaelani. Sellepärast ei saanud pruutpaari laulatada. Dianetta ise aga sõitis käruga, mille ette oli rakendatud härg, vett kaudu kirikusse ja viis pruudi laulatuselt koos pruudivennaga tagasi koju. Dianetta ise tuli tagasi, punus lilledest pärja, kirjutas paar sõna ja pani kirja pärjasse, mille kavatses Scarlatile anda. „Nõnda, Scarlat, nõnda sa pidasid sõna, sa unustasid mu hoopis ja jätsid maha kuristikku. Miks sa ei hoidnud minu poole, mina ometi hoidsin sinu poole ja ohverdasin sulle oma perekonna!” Tundmatuna ja ümberriietatult ulatas Dianetta ühe pärja Scarlatile ja teise mõrsjale. Kui Scarlat tahtis nuusutada lillilõhna, leidis ta kirja. Ta võttis selle, luges, ja kui nägi, et see oli Dianettalt, langes meelemärkuseta maha. Kui ta uuesti toibus, rakendas ta hobuse vankri ette ja kihutas pöörase kiirusega minema. „Tulge kõik minuga kuristiku juure, kus maa neelas mu.” Ta sõitis kaua ja kaugele, et tuua sealt Dianettat. Ta põlvitas Dianetta ette ja palus andestust. Dianetta ütles: „Muidugi andestan sulle. Ma teadsin ju, et sinu perekond sind ära ei lase ja hellitab ja suudleb sind nõnda, et hoopis unustad minu. Kuidas ma siin üksinda mahajäetult sind ootasin! Nüüd on kõik möödas.” Scarlat viis Dianetta koju ja korraldas pulmad. Pulma kutsuti kõik maailma keisrid. Mis tegi Dianetta? Ta läks Scarlati isa, valge keisri, juure, kes oli nüüd tema äi, ja rääkis talle kõik, mis teadis. „See pidi nii tulema; sest endine mõrsja on Scarlati õde, kes rööviti ammelt, kui see läks lapsega värskel õhu kätte jalutama. Salk mustlasi röövis ta ja viis punasele keisrile, kellel polnud lapsi. Nõnda ta on sinu tütar ja minu nadu ja Scarlati õde. Ta kasvas punase keisri juures üles, kust Scarlat tõi ta pulmadeks. Ta on minu mehe õde. Kuidas oleks tohtinud see sündida, et

vend võtab õe omale naiseks? Siis mina juhtisin jälle kõik õigesse roopasse. Ma takistasin laulatust, et Scarlet ei abielluks oma õega." Siis valge keiser küsis temalt, kuidas ta seda tegi. „Saatsin lihtsalt suure vee, mis tungis kirikuni, siis ehitasin omale vankri ja sõidutasin teid kõiki koju." Kuid valge keiser ütles temale: „Ei, seda ma ei usu; kui sa seda suudad, siis näita meile. Lase vesi tõusta kirikuni, las' vanker sõidab jälle vett kaudu ja juhi jälle vankrit, et me kõik näeksime ja veenduksime täielikus tões. Suudad sa seda? Siis ma usun ka, et see on minu tütar," ütles valge keiser ja näitas nende sõnade juures punase keisri arvatavale tütrele. „Te kõik peate seda nägema." Valge keiser läks koos teiste keisritega ja terve seltskonnaga välja. Dianetta keeras sõrmust: ja vaata, vesi tuli, ja kärü härjaga seisis ka seal. Dianetta istus kärule ja sõitis veepinnal. Kõik nägid suurt imet ja keegi ei kahelnud enam tões. Nõnda valge keiser omas tõesti tütre ja poja. Temal, kellel varem oli ainult üks poeg, kelle uskus kadunud olevat, temal oli nüüd korraga kolm last. Ühest oli saanud kolm.

Kust mina tulin, jutustasin teile. Ma jõudsin alguse juure jälle tagasi.

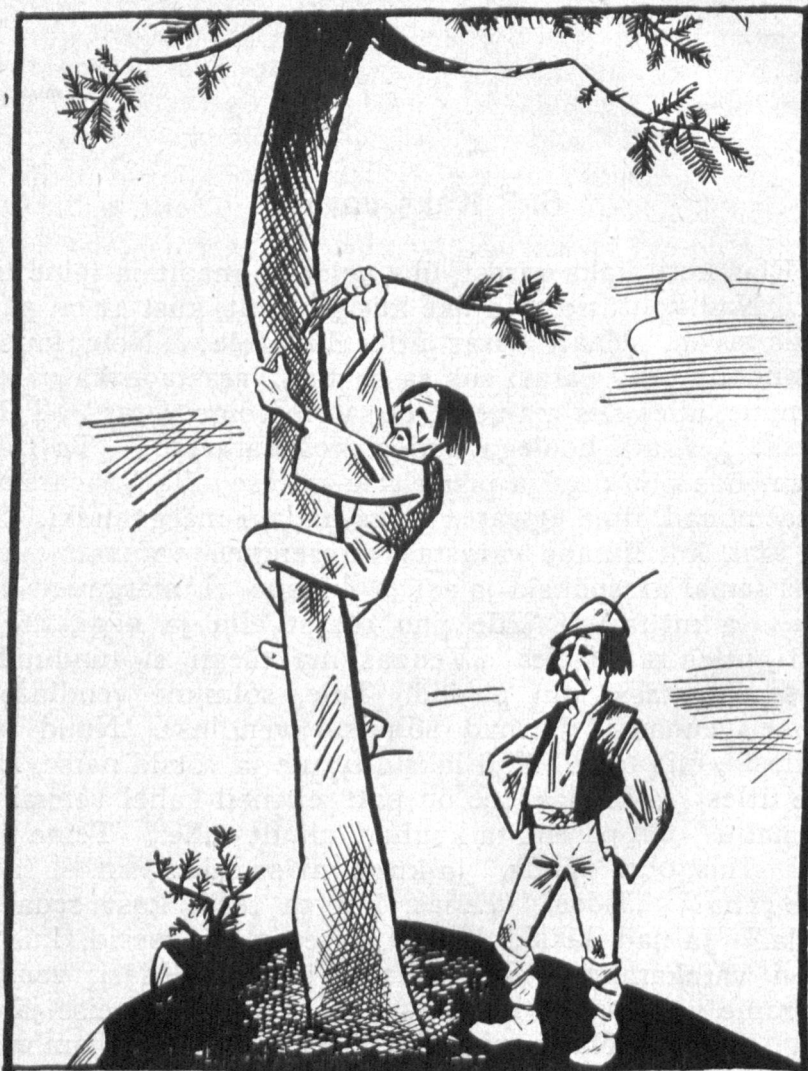
6. Kaks varast.

Elas kord kaks varast, üks neist oli maalt ja teine linnast. Nad kohtusid. Ja üks küsis teiselt, kust ta on pärit ja mis ta on. Maalt varas ütles linlasele: „Noh, kui sa oled nõnda osav varas, siis sa suudad varastada ka varese alt mune, alles siis ma usun, et sa oled õige varas.” Teine vastas: „Vaata hoolega, kuidas ma varastan.” Ta ronis aegamööda puu otsa ja pistis käe varese alla ja varastas varesemunad, ilma et vares oleks midagi märganudki. Samal ajal, kui linlane varastas varesemune, varastas maalt varas temal aluspüksid jalast ja linlane ei märganud midagi. Ja kui ta tuli jälle puu otsast alla ja nägi, et oli alasti, ütles ta teisele: „Vennas, ma tõesti ei tundnudki, kui sa varastasid mu püksid. Tule, sõlmime vendluse.*) Oleme vennad.” Ja nad sõlmisid vendluse. Nüüd nad arutlesid, mis teha. Nad läksid turule ja võtsid naise. Linlane ütles: „Vennas, see on patt, et meil kahel vennal on üks naine. On parem, ta kuulugu ainult sulle.” Teine vastas: „Ilus, olgu nõnda. Ja kuhu ma su nüüd viin, et saaksime raha?” „Edasi, vennas, kui sa tead, kust seda on saada.” Ja nad läksid keisri juure ja varitsesid, kus on keisri varakammer. Siis linlane ütles: „Edasi, vennas, murrame varakambri laest sisse ja laskume üksteise järele alla. Edasi!” Nad ronisid üles ja lõhkusid varakambrisse augu ja see, kes oli maalt, laskus alla kambrisse ja võttis 200 kukrut raha, tuli siis välja, ja nad läksid koju.

Varahommikul keiser tõusis ja silmitses oma raha ja

*) Vendlus kahe mehe vahel sõlmitakse vastavalt teatavatele kommetele. Sarnased vennad peavad hädahoos ohverduma üksteise eest.

leidis, et 200 kukrut puudub. Ta läks otsekohe vanglasse, kus viibis keegi vana varas. Keiser kutsus selle ja küsis

Ta ronis aegamööda puu otsa.

temalt: „Sina, vana varas, ma ei tea, kes on käinud mu majas ja varastanud 200 kukrut raha. Ma ei tea, kust ta tungis sisse, sest varakambril pole mingit auku.” Vana varas

ütles: „Auk on siiski olemas, ainult sina ei näe teda. Aga mine korraks koju. Süüta majas tuli ja mine välja ja vaata katusele, ja kust sa näed suitsu tõusvat, sealt vargad tungisidki sisse. Ja siis aseta otse augu alla tünn pigi, sest varas, kes võttis raha, tuleb uuesti.” Ja keiser süütas tule ja silmas auku ja nägi kuidas suits tõusis varakambrist. Siis ta võttis tünni pigi ning asetas selle otse augu alla.

Ja vargad tulid öösel uuesti. Maalt varas laskus jälle alla ja kukkus pigitünni. Siis ta ütles oma vennale: „Vend, nii kaugele me nüüd jõudsimegi. Siit ma enam ei pääse. Aga et keisrile mitte valmistada headmeelt, tule ja lõika mul pea otsast maha, et oleksin hoopis surnud.” Ja siis ta kaaslane laskus alla ja raius tal pea otsast maha ja mattis selle metsa.

Ja keiser tõusis varahommikul ja ruttas sinna, kuhu kukkus varas. Ta nägi peata varast tünnis. Ja mis keiser nüüd tegi? Ta läks jälle vana varga juure ja ütles talle: „Vana varas, ma püüdsin varga kinni, aga tal ei ole pead.” Siis vana ütles talle: „Vaata, keiser, see on varas, ja ei ole ka varas. Vaata, mis sa nüüd teed. Sa võtad surnu ja riputad ta välja oma ukse ette. See, kes varastas ta pea, tuleb ja varastab ka tema keha. Kuid pane sõdurid valvama.” Keiser tegi nõnda. Ta võttis surnu, riputas selle ukse ette ja pani valvurid valvama.

Siis varas ostis valge mära ja väikese vankri ning asetas sellele kahekümnepangelise veinivaadi. Ta sõitis otsejoones sinna, kus rippus ta kaaslane. Ta tegi ennast vanemaks, kui oli. Nüüd juhtus, et tema vanker purunes just seal ja vaat veeres maha. Siis varas hakkas nutma ja juukseid kitkuma ja tegi nagu uluks ja hädaldaks ta, et on jäänud nüüd vaeseks ja et tema isand peksab nüüd teda. Sõdurid, kes valvasid surnut, ütlesid üksteisele: „Aitame vanamehel tõsta vaat vankrile, sest temast on kahju.” Nad asusid talle appi ja ütlesid talle: „Hei vana, tõstame su vaadi jälle vankrile. Anna meile selle eest veidi juua.” „Jah, ma annan.” Nad tõstsid vaadi vankrile. Ja vana ütles neile: „Võtke ja jooge, sest mul pole midagi muud teile anda.” Siis sõdurid jõid niipalju kui suutsid. Kuid vanamees tegi nii, nagu ei teaks ta midagi ja küsis: „Kes

see siis seal on?" Sõdurid vastasid: „See on varas.” „Aoleo,*) ma ei või jääda siia ööseks, sest varas võiks öösel varastada mu mära.” Siis sõdurid ütlesid talle: „Kuule vanamees, sa oled küll päris loll, kuidas ta saab varastada sinu mära.” „Siiski, juhtub. Kas ta ei ole siis varas?” „Vaiki, vanamees, ta ei varasta su mära. Ja kui ta peaks varastama, siis tasume sulle su mära.” „Ta varastab mära siiski, sest ta on varas.” „Vaata ometi, vanamees, ta on ju surnud. Lubame sulle kirjalikult maksta 300 leid**), kui ta varastab sinult su mära.” Ja vanamees jäi sinna.

Vanamees süütas tule, ja uni valdas ta. Aga ta tegi ainult nii, nagu magaks ta. Sõdurid asusid veini kallale ja jõid vaadi tühjaks. Nad joobusid. Ja seal, kuhu nad kukkusid, nad magasid nõnda sügavat und, nagu seda vaevalt võib kujutleda. Siis vana varas tõusis ja varastas poodu ja aetas selle hobusele ja viis metsa ja mattis seal maha. Mära ta jättis ka metsa. Pärast seda ta tuli jälle tuleaseme juure ja teeskles jälle nagu magaks ta. Aga sõdurid imestlesid, kui tõusid ja nägid, et surnut ei olnud enam seal ja ka vanamehe mära oli kadunud, ja nad ütlesid: „Vaadake, vana oli siiski õigus, et varas varastab tema mära. Nüüd oleme halba endi kaela saatnud.” Ja enne kui vana tõusis, nad panid ruttu 400 leid kokku, andsid selle vanale ja kihutasid ta minema palvega sellest mitte sõnagi lausuda.

Kui keiser tõusis ja nägi, et varas ei rippunud enam nõõri otsas, läks ta oma vana varga juure vanglasse ja küsis temalt: „Vaata, isegi poodu varastasid vargad. Mis ma nüüd teen?” „Kas ma sulle, keiser, ei öelnud, et see on varas ja ei ole seda ka mitte. Aga vaata, mis sa nüüd teed: keela linnas igasugune loomade tapmine ja liha jaotamine, lõika ise kõik liha turul tükkideks ja müü kaks naela liha ühe tukati eest, nõnda et keegi rohkem ei ostaks, olgu tal siis raha ükskõik kuipalju. Sest rohkem kui kolm päeva varas ei suuda nälgida.” Keiser tegigi nõnda ja sel päeval ei tulnud ainustki inimest liha ostma. Aga järgmisel päeval varas ei suutnud enam kannatada, võttis vankri, raken-

*) Valuhüüd.

**) Rumeenia raha.

das hobuse ja sõitis liha tooma. Kuid ta moonutas jälle silmakirjaks, ta vanker purunes, ja siis ta hädaldas, tal polla kirvest, et parandada vankrit. Siis lihunik ütles talle: „Võta ometi minu kirves ja korralda oma vanker.” Kirves lamas liha kõrval. Ja võttes kirvest, varas võttis ka suure kamaka liha ja peitis selle kuue hõlma alla. Ja pärast ta viskas kirve lihunikule tagasi ja sõitis ise koju.

Järgmisel päeval keiser tuli ja küsis lihunikult: „Kas müüsid kellelegi liha?” Ta vastas: „Ei, mitte kellelegi.” Siis keiser laskis liha mõõta ja leidis, et puudus 40 naela liha. Ja keiser läks vana varga juure ja ütles: „Vaata, 40 naela liha varastati, ja keegi ei näinud varast.” „Kas ma sulle, keiser, ei öelnud, et see pole kellegi õige varas, teda ei saa tabada?” „Kuid, vanake, aita mind siiski kimbatuses. Mis tuleks ometi teha?” „Koosta veimevaka nimestik ja lisa rohkesti raha, kuigi sul kaasavara vast nõnda palju ei olegi, ja ütle, et see, kes nimetab varga, saab keisriks sinu asemel.” Keiser koostas pika nimestiku, nagu käskis vana varas, ja riputas selle õue oma ukse ette. Siis varas tuli ja luges ja mõtles, kuidas seda nüüd teha. Ta võttis südame rindu ja läks keisri juure ja ütles talle: „Keiser, mina olen varas!” „Sina?” „Jah, mina.” Siis keiser ütles: „Kui sa oled varas, siis varasta sellelt talunikult, kes sealt tuleb, härg ikkest, ilma et ta seda märkakski.” Varas vastas: „Jah, ma varastan ta, keiser. Vaata pealt.” Siis varas läks taluniku ette ja hakkas kisendama, tegi igasuguseid lollusi ja karjus: „Tulge kometit vaatama! Tulge kometit vaatama!” Siis talunik ütles: „Nii sageli kui ma ka olen käinud turul ja näinud kõiksugu lollusi ja kuulnud rumalat lori, kunagi ma pole läinud vaatama. Aga kuidas oleks, kui ma korraks vaataksin, mis see komet õieti on.” Talunik peatas vankri ja sammus põõsaste vahelt turuplatsi sissekäigu poole. Varas keksis ja kisendas alatasa, kuni talunik eemaldus härgadest. Nüüd varas tuli tagasi, lõikas ühel härjal saba maha ja pistis selle teisele härjale suhu. Sabata härja ta talutas keisri juure. Siis keiser naeris nii südamest, et oleks peaaegu surnud.

Aga kui talunik tuli tagasi, hakkas ta nutma. Keiser kutsus ta oma juure ja küsis: „Mispärast sa siis nutad?”

„Ah, keiser, kuna mina käisin kometit vaatamas, sõi üks härg teise ära.” Keiser naeris jälle ja ütles oma teenritele, nad andku talunikule kaks ilusat härga. Keiser andis ka talniku härja tagasi ja küsis temalt. „Tunned sa seda härga?” „Jah muidugi, ma tunnen teda, keiser.” „Siis võta ta ja mine koju.” Ja vargale keiser ütles: „Kui pean sulle andma oma tütre ja kui tahad saada keisriks minu asemele, siis varasta mulle papp kirikust.”

Siis varas läks turule ja ostis 300 vähki ja 300 küünalt ja läks kirikusse. Ja varas istus üles kiriku põõningule. Ja kuna papp laulis, laskis varas ikka ühe vähi teise järele põõningult alla. Iga vähi jala külge oli seotud küünal. Ja papp ütles oma kogudusele: „Vaadake, ma viibin armsa Jumala juures, sest Jumal saadab pühakuid otsejoones minu juure.” Ja varas laskis kõik vähid küünlatega alla ja hüüdis kõvasti: „Auväärne, sul on õigus, sest Jumal kutsub sind ühes su raamatutega.” Papp küsis: „Aga kuidas ma saan sinu juure?” „Poe sellesse kotti,” ja mustlane viskas koti alla ning papp puged kotti. Varas vinnas ta üles ja sammus siis trepist alla ja lohistas pappi kotiga järel, kuna papi pea tagus vastu trepiastmeid. Siis varas ütles: „Hoidke tugevasti kinni, auväärne papp, sest olete jõudnud taevalaeni.” Mustlane võttis papi omale kotiga selga ja viis keisri juure. Seal ta viskas koti maha. Kui keiser nägi seda, hakkas ta südamest naerma. Ta andis vargale oma tütre ja määras ta keisriks enda asemele.

7. Surm armsamana.

Elas kord ilus noor naine, kellel polnud ei isa ega ema, ka mitte vendi ega tuttavaid, kõik olid juba surnud. Ta elas üksinda väikeses majas ja keegi ei külastanud teda. Ka tema ei käinud kellegi juures. Kuid ühel õhtul tuli ilus rändur tema juure, avas ukse ja hüüdis: „Olen rändur ja viibisin laias maailmas, ma ei suuda enam edasi minna.” Noor naine vastas: „Jää aga siia! Annan sulle padja magamiseks, ja kui tahad, siis ka süüa ja juua, mis mul just parajasti leidub.” Ilus rändur heitis varsti pikali ja ütles: „Nüüd ometi magan ma jälle korraks, ammu pole ma enam maganud.” „Sa pole siis ammu enam maganud?” küsis noor naine. Mees vastas: „Armas naine, tuhande aasta kestel magan ma ainult üks kord.” Siis naine naeris ja lausus: „Sa naljatad, eks ole? Sa oled halb mees!” Aga mees juba magas, ja hommikul tõustes ta ütles: „Sa oled ilus noor naine; kui soovid, ma jään veel nädalaks siia.” Naine oli meelsasti nõus, sest ta juba armastas ilusat rändurit.

Kord kui nad magasid, naine äratas mehe ja ütles: „Armas mees, kuule! Nägin kurja und. Sina olid nõnda külm ja valge ja meie sõitsime ilusal vankril. Sina puhusid suurt pasunat. Siis surnud ruttasid ligi ja läksid koos sinuga; sest sa olid nende kuningas ja sul oli ilus kalevist mantel seljas.” Siis ilus mees ütles: „See on kuri uni!” Mees tõusis ja ütles: „Armsam, ma pean minema, sest maailmas pole ammu keegi enam surnud. Ma pean minema. Lase mind lahti!” Naine nuttis ja ütles: „Ära mine, jää veel veidikeseks!” Siis mees lausus: „Ma pean minema, kaitsku sind Jumal!” Naine aga nuuksus, kui

mees ulatas talle käe, ja küsis: „Ütle mulle, kes sa oled!”
Siis mees vastas: „Kes seda saab teada, see sureb; sa kü-
sid asjata; ma ei ütle sulle, kes ma olen.” Kuid naine nut-
tis ja lausus: „Tahan kõike kannatada, ütle mulle ainult,
kes sa oled.” Siis rändur ütles: „Hea küll, siis tuled mi-
nuga, olen surm!”

Noor naine ehmus ja suri...

8. Vilull loomine.

Elasid kord vaene mees ja vaene naine. Neil polnud lapsi. Siis juhtus kord, et naine läks metsa ja kohtas vanaeite, kes lausus talle: „Mine koju ja lõika kõrvits pooleks, vala kõrvitsasse piima ja joo, siis sa sünnitad poja, kes saab rikkaks ja õnnelikuks.” Pärast neid sõnu vanaeit kadus, aga naine läks koju ja tegi nagu kästi.

Üheksa kuu pärast ta sünnitas ilusa poja. Kuid naine ei saanud kaua olla õnnelik; ta haigestus ja suri. Ka tema mees suri, kui poeg oli kahekümne aastane. Siis noormees mõtles endamisi: „Mis ma siin teen? Ma lähen laia maailma oma õnne otsima.” Noormees rändas külast külla, linnast linna, aga ei leidnud kuskilt oma õnne. Viimaks ta jõudis mingisse suurde linna, kus elas rikas kuningas, kellel oli imeilus tütar. Isa tahtis tüdrikut anda naiseks ainult sarnasele mehele, kes midagi teeks, mida veel keegi maailmas pole näinud. Palju mehi katsus õnne, aga kuningas poos nad kõik üles; sest nad ei suutnud midagi korda saata, mida varem keegi poleks näinud.

Kui noormees seda kuulis, läks ta kuninga juure ja ütles: „Tahan su tüdrikut omale naiseks; ütle mis pean ma tegema?” Kuningas vihastus ja lausus: „Sina küsid, mis teha? Sa tead ju, et ainult see saab mu tütre, kes suudab midagi korda saata, mida varem keegi maailmas pole näinud. Et sa nii rumalasti küsisid, pead vanglas surema!” Kuninga teenrid heitsid noormehe pimedasse vangikotta.

Vaevalt nad jõudsid sulgeda ukse, kui muutus äkki valgeks ja ilmus haldjate kuninganna Matuya. See ütles noormehele: „Ära kurvasta, sa abiellud ikkagi kuninga-

tütrega. Siin on väike kast ja poogen, rebi juukseid minu peast ning pinguta need kastile ja poognale!”

Noormees tegi nõnda, nagu käskis Matuya. Kui ta lõpetas töö, ütles Matuya: „Tõmba nüüd poognaga üle kastile pingutatud juuste.” Noormees täitis käsku. Siis Matuya lisas veel: „Sellest kastist saagu viiul, mis teeb inimesi rõõmsaks ja kurvaks, nii nagu sa soovid.” Pärast neid sõnu Matuya võttis kasti ja naeris sellesse, siis nuttis ja tema pisarad voolasid kasti.

Nüüd ta ütles noormehele: „Tõmba nüüd poognaga üle kastile pingutatud juuste.” Noormees tõmbas. Ja siis voolasid kastist viisid, mis tegid südame kord rõõmsaks, kord kurvaks. Kui Matuya kadus, kutsus noormees sulased, laskis end kuninga ette viia ja ütles sellele: „Nüüd kuula ja vaata, mis ma olen saatnud korda.” Ta hakkas mängima ja kuningas oli rõõmust meeletu. Ta andis noormehele oma ilusa tütre naiseks ja nad elasid kõik õnnes ja rahus. Nõnda sündis viiul maailma.

9. Õnnellid.

Oli kord vana emake, kes elas oma ainsa pojaga äärmises vaesuses. Kui ema lamas surisängil, nuttis ta väga oma poja pärast ja ütles: „Mu armas poeg, mine laia maailma ja otsi oma õnne; ma suren varsti ja siis pole sul siin külas kedagi, kes ütleks sulle mõne hea sõna, sest oled vaeste inimeste laps! Aga kui sa mu maha matad, siis tule keskööl kalmistule ja nopi lill, mis kasvab mu hauakünkal ja hoi seda kui oma silmatera, sest ta juhib sind õnnele.” Emake surigi varsti ja poeg mattis ta maha. Kui saabus kesköö, läks poeg kalmistule ja nägi ema värskel hauakünkal imeilusat sinist lille õitsevat. Ta noppis selle ja pani hoolikalt tasku. Järgmisel päeval noormees rändas laia maailma ja kohtas hunti, kes palus teda: „Armas mees, võta kuul mu jalast välja!” Noormees võttis ja hunt lausus: „Esiialgu ma ei saa tasuda sulle su heategu, aga kitku minult üks karv ja kui vajad minu abi, siis puhu sellele karvale.” Noormees kitkus hundilt ühe karva, pani selle sinise lille juure tasku ja tõttas edasi. Ta rändas juba kaua maailmas ringi ja ei leidnud kuskilt õnne. Siis talle meenusid ta surnud ema sõnad ja ta võttis sinise lille taskust. Noormees asetaski lille maha ja vaata! Lill tõusiski õhku ja lausus: „Tule, järgne mulle! Keegi ei näe mind, ainult sina näed, sellepärast järgne mulle rahulikult, ma juhin sind su õnnele.” Lill hõljus nüüd noormehe ees, kes järgnes talle kõikjale. Vastu õhtut nad jõudsid metsa ja noormees nägi seal rebast, kes ütles: „Armas mees, vaapsik on roninud mulle kõrva ja tekitab nüüd suurt valu. Võta vaapsik mu kõrvast välja.” Noormees võttis ja rebane ütles sellepeale: „Ma ei saa millegi muuga tasuda sinu

heategu, kui et avaldan sulle midagi. Sa otsid oma õnne, aga enne kui sa selle leiad, sa pead teenima kurja Urmet,*) kelle juures sa kolme päeva jooksul karjatad kuldsarvedega

Lill hõljus nüüd noormehe ees.

*) Urme — kuri haldjas.

lehma, kuid hoolitse, et lehm ei tuleks sinuta koju, muidu Urme laidab sind. Kui sul õnnestub hoida lehma karjamaal, siis nõua omale tasuks müts, mis ripub ahju taga konksu otsas. Kes paneb pähe selle mütsi, see muutub igale silmale nägematuks." Seda ütles rebane ja kadus. Noormees haaras lille, pani selle omale tasku ja heitis puhkama.

Järgmisel päeval noormees võttis jälle lille taskust, ja lill hõljus ta eel ja noormees järgnes talle. Varsti nad jõudsid suure maja juure ja lill ütles: „Pane mu nüüd omale tasku ja võta ainult siis välja kui ma sind hüüan.”

Vaevalt noormees sai panna lille tasku, kui avanes maja uks ja lävele ilmus vana inetu eit. „Mis sa otsid siit?” küsis eit. „Otsin teenistust!” vastas noormees. — „Tubli!” ütles eit, „võtan su teenistusse. Sa karjatad mu kuldsarvedega lehma, kuid lehm ei tohi kordagi enne õhtut ja sinuta koju joosta, vastasel korral surman su. Aga kui sa kolm korda tuled lehmaga koju, võid valida minu majast ja võtta kaasa, mis sulle kõige rohkem meeldib.”

Noormees oli kõigega nõus ning ajas kuldsarvedega lehma karjamaale. Vaevalt nad jõudsid karjamaale, kui lehm juba tahtiski koju putkata. Nüüd noormees võttis hundikarva, puhus sellele ja siis tuli hunt mitme tuhande hundiga ja piirasid lehma igast küljest ja ei lasknud teda paigastki. Õhtul noormees ajas lehma koju ja heitis magama. Teisel päeval sündis samuti ja kui noormees ka kolmandal päeval tuli lehmaga Urme juure, käskis see teda midagi omale majast valida. Noormees valis mütsi ja võttis selle varnast maha. Kuid Urme hakkas kisendama ja tahtis mütsi tema käest ära kiskuda. Aga noormees pani mütsi ruttu pähe ja nõnda Urme ei saanudki seda kätte. Kui noormees jõudis õue, pani ta mütsi omale tasku ja kuulis lille hüüdvat: „Võta mind taskust välja!” Noormees võttis ja järgnes hõljuvale lillele.

Päevad läbi rändas noormees ilmas ringi ja oli juba meeleheitel, kui jõudis kuhugi mägedesse. Ta istus väsinult maha ja kuulis lille ütlevat: „Pane mind tasku!” Noormees pani ja heitis puu varju pikali. Juba ammu oli saabunud õhtu, aga noormees magas ikka veel. Kuu pais-

tis heledasti ja valgustas mäestiku halle kaljusid. Ei kuulnud häältkki, terve mäestik lamas nagu surnud sügavas unes. Äkki kostis kisa ja meie noormees ärkas. Kui ta ehmunult vaatas ringi, silmas ta suurt konna, kes sikutas jalgapidi vaevalt kahe vaksa pikkust meest. Noormees kargas püsti ja viskas suure kiviga konna pihta. Konn laskis mehe lahti. Mees jooksis ruttu noormehe juure ja palus end sülle võtta. Noormees võttis ja väike mees lausus: „Sa päästsid mu, aga kuhu peidame nüüd end, sest konn on kuri haldjas, ta kutsub nüüd sajad konnad siia, kes surmavad meid.” Noormees võttis ruttu taskust mütsi ja pani selle omale pähe. Vaevalt ta jõudis seda teha, kui lähenes tuhandeid konni ja otsis noormeest, aga nad ei näinud teda. Noormees läks nüüd väikese mehikesega edasi ja kui nad varahommikul jõudsid mingi koopa juure, ütles väike mees: „Aseta mind maha ja järgne mulle. Tahan sind rikkaks ja õnnelikuks teha.” Ta viis noormehe koopasse, kus koputas kolm korda kaljuseinale ja hüüdis:

„Uks avage kähku!
Siin külalist nähke,
Ta saatus meil' tõi.
Uks avage, hõi!”

Uks avanes ja väike mees ütles: „Peida oma müts, et mu vennad näeksid sind.” Noormees pani mütsi tasku ja nad astusid ilusasse tuppa, kus seisis hulk hõbepudeleid. Siis nad avasid teise ukse ning astusid kuldtuppa. Seal seisis palju väikesi mehi ringis kuninga ümber, kes oli sama väike nagu teisedki ja kel oli pikk hõbehabe.

Väike mees talutas noormehe kuninga ette ja lausus: „Armulisim kuningas! See noormees päästis mu surmast. Urme, kes elab mäestikus, oli moondunud konnaks ja taitis mind surmata.” Kuningas silmitses noormeest ja ütles: „Sa päästsid mu parima teenri elu. Nüüd tasun sulle sarnaste kinkidega, mis teevad su õnnelikuks.” Ja kuningas kitkus oma habemest hõbekarva, andis selle noormehele ja ütles: „Kui viibid hädas, ja nimelt suures hädas, siis puhu sellele karvale, siis ilmun koos oma rahvaga ja päästan su.” Nüüd kuningas juhtis noormehe hõbetuppa, andis talle hõ-

bepudeli ja ütles: „Kui sa selle veega, mis kunagi ei kahane, niisutad kivi, siis muutub see otsekohe puhtaks kullaks.” Pärast seda nad astusid raudtuppa, ja kuningas andis talle püssi ja lausus: „Selle püssiga sa tabad kõik, millele sihid. Aga nüüd ela hästi, sest ükski inimespoeg ei tohi kaua viibida meie juures.” Siis väike mees juhtis noormehe majast välja ning ütles: „Sa jõuad varsti klaasist mäe juure, milles lohe varjab maailma kolme ilusaimat neitsit. Kui sa seal peaksid sattuma hätta, siis kutsu meid appi.” Ta suudles nüüd noormeest kolm korda ja läks siis tagasi koopasse. Nüüd lill hüüdis: „Võta mind taskust välja!” Noormees võttis ja järgnes hõljuvale lillele. Vastu õhtut ta jõudis mingi järve juure ja heitis kaldale puhkama. Vaevalt ta jõudis heita pikali, kui silmas äkki kolme kuldhane, kes ujusid järves. Noormees haaras kiiresti püssi ja sihtis kõige väiksemat hane. Kaks lendas hirmunud minema, aga väiksem moonduks ilusaks neitsiks, kes lausus: „Sina andsid mulle jälle inimkuju, mille võttis minult ja mu õelt lohe, kes elutseb klaasist mäel. Saan meeeldi su naiseks, kui annad tagasi inimkuju ka mu õdedele.” Järgmisel päeval nad jõudsid klaasist mäe juure, milles elas lohe kahe õega. Siin noormees pani lille tasku, võttis hõbekarva ja puhus sellele. Korraga ilmus tuhandeid väikesi mehi, kelle kuningas ütles: „Ma tean, mida soovid! Sa tahad klaasist mäe sisse, aga ei saa. Olgu, tahame sind aidata.” Väikesed mehed hakkasid taguma, koputama ja puurima, ja varsti lõhkusidki suure augu klaasist märke. Jõudes tööga lõpule, nad kadusid sama ruttu nagu ilmusidki. Klaasist mäes aga mürises ja paukus ja kaks kuldhane lendas välja. Noormees haaras püssi, sihtis, ning haned langesid kohe ilusate neitsitena maha. Aga siis tuli ka lohe ja tormas noormehe kallale, kuid see sihtis oma püssiga ja lohe muutus tolmuks ja suitsuks, mille tuul vuhisedes kandis kaugele. Pärast seda lendas sinine lill nähtavale ja ütles „Ela hästi, mu laps! Olen sinu surnud ema hing, nüüd ruttan tagasi taevasse, kust tulin!” Pärast neid sõnu sinine lill kadus, noormees abiellus nooreimaga õdedest, teised kaks abiellusid ka varsti pärast seda, ja nad elasid nüüd kõik õnnelikult rikkuses ja rahu.

10. Seltsimees.

Oli kord keegi mees, kellel oli seitse last. Ta elas suures metsas. Aga tema ja ta lapsed olid peaaegu nälga suremas. Sellepärast mees arvas, mis kasu on tal elust, ta läheb parem ja lööb armsa Jumala surnuks. Ta teritas oma kirve, riputas selle selga ning asus teele.

Terve päeva ja öö ta oli juba teel, kuid siis ta ei suutnud nälja tõttu enam edasi minna. Siis armas Jumal võttis enesele käsitöölise kuju ja kohtas meie mustlast. Lähenedes talle, Jumal ulatas mustlasele käe ja küsis temalt, kuhu ta läheb. Mustlane jutustas, et elu olla talle vastumeelt, tema ja ta lapsed surra nälga, aga nüüd ta tahab armsa Jumala surnuks lüüa.

Kui armas Jumal temalt küsis, kust ta siis leiab armsa Jumala, arvas mustlane, et küllap ta tema juba leiab.

Siis armas Jumal ütles talle, et saadab teda, ja nad nimetasid üksteist „seltsimeesteks”. Kui nad sealt olid jõudnud umbes kahe või kolme tunni kaugusele ning armas Jumal nägi, et mustlane ei suutnud enam kõndida, ütles ta temale: „Seltsimees, mine sinna aeda. Seal ma leidsin ennist, kui tulin, hane ja koogi. Mine vaata, vast on sellest veel midagi järel.” Kui ta nüüd läks, leidis ta hane ja koogi. Mustlane sõi ühe kintsu hanel ära. Siis tõi koogi ja ühekintsuga hane armsale Jumalale. Armas Jumal küsis temalt: „Kuidas see tuleb, et hanel on ainult üks kints?” Mustlane kinnitas Jumala nimel: tema ja ta seitse last surgu, kui hanel oleks olnud rohkem kui üks kints.

Mustlane ulatas armsale Jumalale osa hanest ja koo-
gist. Kuid armas Jumal arvas, ta polla näljane, söögu
mustlane üksinda.

Pärast seda armas Jumal ütles: „Minu teada on selle tee ääres üks mõis. Tule, lähme sinna; vast antakse meile tööd.” Kui nad jõudsid pärale, küsisid nad, kas nad saavad tööd või mitte, ja seletasid, nad suutvat väga hästi töötada. Siis mõisnik ütles neile, ta andvat neile sarnase töö, millega 366 sulast tulevad toime ühe päevaga, ka nemad mõlemad lõpetagu töö ühe päeva jooksul. Kui nad seda ei suuda, siis ta poob nad üles.

Nad olid nõus. Neile anti vikatid ja nad läksid nurmedele ja hakkasid niitma. Kui nad olid juba niitnud keskpäevani, ei suutnud mustlane enam, ja armas Jumal ütles temale, ta heitku pikali ja magagu.

Armas Jumal aga niitis kella kuueks kõik vilja maha. Kui õhtul teenija tõi toitu, kukkus ta ehmatuses selili ning jooksis oma isanda juure ning jutustas, et mõlemad kehvikud niitnud kõik vilja maha. Siis isand kisendas: „Sina häbemata, mis sa valetad!” — „Isand, kui see pole tõsi, võid mu üles puua.” Nüüd isand läks ise vaatama. Imesustusest ta ei teadnud mis teha. Ta küsis nüüd neilt, mis nad selle töö eest nõuavad. Võttis nad siis ja virutas ahju. Teisel päeval isand ütles oma teenijale: „Mine, korista ahjust mõlemate kehvikute luud, et saaksime leiba küpsetada.” Kui tüdruk läks ja avas ahjuukse, nägi ta mõlemaid toolidel istuvat ja oma pikki piipe suitsetavat. Siis tüdruk jooksis oma isanda juure ja ütles: „Jumala ning jumal-ema nimel, mõlemad elavad ja suitsetavad piipu.” Nüüd isand läks nende juure ja küsis, mis nad nõuavad. Armas Jumal ütles: „Anna meile väike kotitais kulda.” Kui nad siis lahkusid, küsisid nad isandalt, kas ta ei tea juhatada mõnd teist tööd. Isand vastas, et mitte kaugel sealt lamada krahviproua suremisel. Siis nad asusid teele ja rändasid edasi. Kui nad jõudsid krahvi juure, ütlesid nad: „Kuulsime, et sinu proua on suremas, võiksim teida aidata.” Kuid krahv arvas: „Käisin oma naisega juba paljude arstide juures, aga nemad ei suutnud aidata.” Siis armas Jumal ja mustlane seletasid, et kui nad tunni jooksul ei tee haiget terveks, siis krahv poogu nad üles. Nad astusid haige tuppa, ning armas Jumal võttis taskust oma rätiku, pühkis sellega kolm korda haige suud, ja haige sai otse-

kohe terveks. Krahv astus nüüd ka tuppa ja nägi, et tema naine oli jalul ja õmbles laua juures. Ta küsis nüüd armsalt Jumalalt ja mustlaselt, mis nad nõuavad selle eest. Armas Jumal vastas: „Anna meile see väike kotitais raha.” Siis nad asusid teele ja rändasid edasi. Teel mustlane ütles armsale Jumalale: „Jaga raha minuga, sest mina oskan teha sedasama, mis sinagi.” Kuid armas Jumal vastas: „Ma ei jaga,” ning lahkus mustlasest.

Mustlane läks nüüd ka mingi isanda juure ja küsis temalt, kas see ei tea kus leiduks haigeid ja surnuid, ta mõistvat neid ellu äratada. Isand vastas: „Siin linnas elab keiser.” Mustlane asus teele ja läks keisri juure. Keiser küsis temalt, mis ta soovib. Mustlane vastas, ta mõistvat haigetele ja surnuile abi anda. Siis keiser jutustas talle, et on juba kõikjal käinud oma abikaasaga, kuid keegi ei suutvat teda arstida. Nüüd mustlane seletas, et kui ta ei tee tema abikaasat terveks, siis keiser poogu ta üles. Nad leppisid kokku ja mustlane küsis, missuguses ruumis viibib keisri abikaasa. Mustlane astus tuppa, võttis oma rätiku ja pühkis sellega kolm korda keisrinna suud. Kui mustlane väljus toast, haaras keiser ta, sest ta nägi, et tema abikaasa polnud sugugi paranenud. Nüüd võeti mustlane, veeti eemale ja pandi talle nöör kaela. Kuid mustlane kises: „Seltsimees, seltsimees!” Otsekohe tuli armas Jumal ja hüüdis, nad ärgu poogu mustlast, sest keisrinna olla jalul ja kuduvat laua ääres, kui see polla tõsi, siis nad poogu ka tema üles. Nad läksid koju ja nägid, et keisrinna oli jalul ja istus oma kudumisetööga laua ääres. Kui keiser nägi seda, küsis ta mustlaselt, mis ta nõuab. Siis armas Jumal lausus: „Anna meile see väike rahakott kullaga.” Pärast seda nad rändasid edasi. Armas Jumal aga lausus mustlasele: „Näed nüüd, seltsimees, nad oleks su üles poonud, sest sa hooplesid, et suudad korda saata sedasama mis minagi.” Siis nad läksid sinna, kust ennist leidsid hane ja koogi. Jõudes pärale, nad võtsid raha ning armas Jumal jaotas raha kolmeks. Kui mustlane nägi seda, küsis ta: „Seltsimees, kellele sa paned kolmanda osa rahast?” Armas Jumal vastas: „Seltsimees, kolmas osa on hanekintsu eest.” Siis mustlane kinnitas Jumala nimel, tema ja ta

seitse last surgu, kui hanel oleks olnud rohkem kui üks kints. Armas Jumal aga korjas raha kokku, kukerpallitas kolm korda, moondus tuviks ja lendas minema.

Armas Jumal jaotas raha kolmeks.

Mustlane aga kisendas: „Seltsimees, seltsimees tule tagasi!”

11. Lohesurmaja.

Elas kord mustlane, kellel oli kaks koera, ühte kutsuti Tšokaniks ja teist Mokaniks. Mustlane rändas külast külla, valmistas puure ja teenis just nõnda palju raha kui vajas elamiseks. Kui ta kord sammus mingis metsas, kohatas ta lohet. See ütles mustlasele: „Kes tõi su siia, sina räpane mustlane?” Mustlane vastas, et saatan saatis ta sinna ja lisas: „Sina oled minust palju räpasem.” Nüüd mustlane kutsus oma koerad, võttis kivi, mis oli terav nagu nuga, ja virutas selle lohe pihta nõnda, et selle lõug purunes. Mustlane hüüdis oma koertele: „Võta, Tšokani, õgi ta, Mokani!” Aga ise ta jooksis minema ja kui lohe tahtis talle järele lennata, jäi lohe puu otsa rippuma, ja tema selgroog murdus, ta ei saanud enam lennata ja suri. Siis mustlane jooksis linna ja jutustas, ta surmanud lohe, ja rahvas sõitis vankritel välja ja nägi, et lohe oli surnud, ja nad võtsid ja tõid ta linna, purustasid lohe pealuu ja leidsid selle seest teemandi. Nüüd nad küsisid mustlaselt, mis ta nõuab ja see vastas: „Andke, mis tahate!” Siis nad andsid talle kolm linna.

12. Vähenõudlik.

Elasid kord mustlane ja tema naine. Kui mees kord eksis seaduse vastu, vangistasid sandarmid ta ja panid aas-taks vangi.

Tema naine aga läks rändama. Mees viibis juba pea-aegu neli nädalat vangis. Neljandal nädalal naine läks talle süüa viima. Ta sammus teed kaudu, mida keegi ei tarvitanud, sest see tee oli pahas kuulsuses. Aga mustlasenaine ei teadnud seda. Tee ääres oli kaev, ja kaevus elut-ses madu. Mustlasenaine läks kaevule vett jooma. Aga kui ta kummardus kaevule, silmas teda madu. Madu ronis kaevust välja, haaras naise ja virutas ta maanteekraavi. Siis ta õgis kõik toidu, mis naine oli toonud kaasa. Kui toit lõppes, heitis madu naise rinnale ja imes. Viimaks madu uinus. Aga mustlasenaine, kellel oli väga pikk juus, lõikas oma juuksed maha. Mahalõigatud juukseist ta pu-nus nõöri. Madu aga magas. Kui mustlasenaine nägi, et madu magab päris rasket und, pani ta temale nõöri kaela, tõmbas silmuse kinni ja köitis puu külge. Siis madu visk-les kuni suri. Nüüd naine jooksis linna. Inimesed aga nä-gid, et ta tuli otsejoones sealt, kus elutses madu. Jõudes linna, ta jutustas rahvale, et ta surmanud mao just sellel tänaval. Kui inimesed kuulsid seda, ei uskunud nad ta sõnu. Aga mustlasenaine kinnitas, kui see polla tõsi, siis nad tehku temaga mis tahes. Siis linnapea käskis linnas kuulutada, rakendatagu vankrid ning võetagu püssid ja mõõgad kaasa. Inimesed sõitsid linnast välja ja nägid, et madu oli surnud. Nad võtsid ta ja paigutasid kahele hei-navankrile, ja siiski lohises veel osa keha ja saba tänaval.

Nõnda toodi madu linna. Mustlasenaise mehe nad aga vabastasid vangist ja küsisid temalt mis ta soovib. Mees soovis omale piipu ja paki tubakat. Kolm korda küsisid nad ja kolm korda ta soovis omale piipu ja tubakat. Nad ütlesid nüüd temale: „Säh, võta kaks kreutserit,*) osta nөөr ja poo end üles, et sa mitte rohkem ei nõudnud!” Siis mustlane ja ta naine asusid teele ja rändasid edasi.

*) Saksa raha.

13. Saatan kosib mustlasetüdruku.

Ennevanasti elas keegi tüdruk. Ta oli oma vanemate ainus laps. Et neid oli ainult kolm, võisid nad elada külluses. Ühel päeval tüdruk läks särke pesema. Siis ta silmas ratsul uhket mustlast, kes oli ilus, nõnda ilus, nagu seda polnud ükski mees, keda ta näinud seni. Mees küsis: „Tervist, tütarlaps, kus sa elad?” Ja tüdruk vastas: „Seal üleval, siit mitte kaugel. Aga kus elad sina?” — „Mine aga ees, ma tulen kohe.” Ja mees tuli tema telgi juure, sidus hobuse puu külge, astus siis telki ja lausus: „Tervist, vanamees!” Vanamees küsis temalt: „Kust oled sa pärit?” Mees vastas: „Olen mustlane ja rändan ringi. Tahaksin meeleldi teha mingit äri, kas sa ei tea midagi?” Vanamees vastas: „Seal üleval, siit mitte kaugel, elab keegi isand, kuid see ei kannata mustlasi.” Aga noormees arvas: „Ah mis, see ei tähenda midagi.”

Nüüd vanamees ja noormees läksid teele kuni jõudsid isanda paleeni. Vanamees jäi eemale maha, aga noormees läks paleesse. Isand küsis: „Kes on see noormees, kes praegu astus sisse?” Ja teener vastas: „Mustlane.” — „Saada ta minu juure!” Siis mustlane astus tuppa, isand võttis ta vastu ja ütles: „Tulid sa ise ja üksinda?” Aga noormees vastas isandale: „Väljas põllul ootab mind mu kaaslane.” Isand saatis teenri järele: „Mine ja kutsu ta siia!” Aga vanamees mõtles, et nad tahavad teda kinni püüda, ja jooksis minema. Suure vaevaga nad said ta kutsuda tagasi. Lõpuks ta tuli paleesse. Mustlasepoiss küsis: „Kas teil pole midagi vahetada, isand?” Siis toodi tallist parem hobune kui oli mustlase oma, ja nad vahetasid hobused. Isand andis mustlasele veel pealekauba hulk raha.

Kui mustlased jõudsid telki tagasi, küsis noormees: „Sina vana, kas annaksid sa mulle, mustlasele, oma tütre?” Vanamees vastas: „Jah, kui tüdruk on nõus.” Ja tüdruk ütles: „Tahan minna temaga.” Siis noormees lausus: „Ma toon veel samal nädalal oma isa meie kihlusele.” Ta tuligi oma isaga ja ütles vanamehele: „Soovin, et sa oma tütre annaksid mulle pulmapeota; mul pole praegu aega pühitseda pulmi. Peatusin kellegi isanda piiril ja meie hobused tallasid ta viljapõllu, sellepärast mul praegu ei ole aega; tuleb minna selle isanda juure vilja tasuma. Kuidas siis on, kas oled nõus? Annad sa mulle oma tütre, selle noore olevuse, ka nõndasama? Niipea, kui õiendan seal asja, pühitseme ka pulmi.” Vanamees vastas: „Küsi tüdrukult, kas ta on nõus. Kui temal pole midagi selle vastu, siis olen ka mina nõus.” Siis küsiti tüdrukult ja see vastas: „Kui ma selle mehega ei saa minna, siis ei lähe ma kellelegi ja kurvastaksin eluaeg tema pärast.” Nõnda siis vana lubaski. Nad saduldasid hobused, ratsutasid minema ja jõudsid noormehe telgi juure. Jõudes pärale, tüdruk võttis pange ja läks tooma vett ja väikesed lapsed jooksid tema kannul. Siis tüdruk silmas laste peas tillukesti sarvi. Ja siis ta hakkas nutma, sest need väikesed alasti olevused polnud sugugi inimesed, vaid ilmsed saatanad. Ja tüdruk palus oma mustlast: „Oo, lähme külastama minu isa!” Aga mustlane ei tahtnud. Kuid tüdruk meelitas senikaua kui mees oli viimaks nõus minema temaga. Nad saduldasid oma hobused ja ratsutasid tüdruku isa juure.

Isa ja ema olid rõõmsad, et tütar tuli neile külla. Vanamees ronis oma hobuse selga ja ratsutas veini tooma. Kui ta tuli tagasi, istus ta, et juua veini oma väimeespojaga. Väimeespoeg jõi enese joobnuks ja varsti lamaski süngi all. Siis tüdruk hädaldas: „Oh,” ütles ta oma isale, „mine nüüd nii ruttu kui suudad õpetaja juure, kutsu õpetaja siia.” Õpetaja tuli ja inimesed kogunesid telki. Ja kui õpetaja hakkas telki õnnistama, märkas seda poiss süngi all, purustas süngi ja telgi ja põgenes vabadusse. Aga tüdruk elas veel ainult ühe nädala. Siis ta suri.

14. Jutt vanapaganast.

Väikeses onnis elas vana naine oma pojaga. Poeg oli suur tugev inimene. Naabruses asus härrastemaja, kuhu naine käis alati kerjamas kannikat leiba ja suurt pütitait võipiima. Nõnda kestis juba kolm aastat. Kuid ühel päeval mõisahärra küsis vanakeselt: „Kelle eest sa hoolitsed, et alati kerjad nõnda palju toitu?” — „Ei ma hoolitse kellegi muu, kui ainult enese ja oma poja eest.” — „Ma ei anna sulle enam midagi, saada oma poeg siia, ma tahan teda ometi kord näha.”

Siis vanake läks oma onni ja ütles pojale: „Härra ei anna mulle enam midagi, mine korraks sina, ta tahab sind näha.” — „Ja mis ta minust tahab?” küsis poeg ja läks härrastemajja.

Mõisahärra seisis parajasti õues ukse ees ja silmas teda. „Suudad sa töötada?” küsis härra. „Mis tähendab: töötada?” küsis suur mees omakord. „Tule siia, ma näitan sulle,” ja härra viis mehe talli. Seal mõisahärra võttis sõnnikuhargi pihku ja lausus: „Nõnda tuleb töötada,” ja viskas hargiga veidi lehmasõnnikut uksest välja. „See on su töö.”

„See pole mitte kui midagi,” arvas suur mees ning haaras hargi ja viskas ühe hoobiga kõik sõnniku uksest välja. Üllatunult vaatles teda aadlik.

„Sealpool jõge on mu lehmad karjas, mine ning aja nad kõik koju. Kuid pead nad ajama veest nõnda läbi, et ühelgi neist ei saaks sõrad märjaks.”

Siis suur mees võttis koti ja suure noa, sammus jõest läbi, jooksis karja sekka ja püüdis ühe lehma kinni. Nüüd ta lõi lehmale kõik neli sõrga ära ja viskas need kotti. Ja nõnda ta tegi kõikide lehmadega. Kõik jäid sõrgadeta.

Siis mees ajas lehmad veest läbi koju. Mõisahärra seisis parajasti ukse ees, Suur mees puistas nüüd koti otse ta jalge ette tühjaks. „Vaata, kas nad said märjaks?” ütles ta.

Kui aadlik seda nägi, tekkis suur riid. Kuid lõpuks mõlemad rahunesid jälle.

„Nüüd,” lausus mõisahärra, „soovin ma, et sa täidaksid veel väikese ülesande. Seal metsas on vanker ja kolm hobust. Inimesed on parajasti ametis palkide vankrile ladumisega. Sul pole muud midagi teha, kui ainult öelda hobustele: „Nõõ, edasi!” Mees läks sinna ja ütles hobustele: „Nõõ!” Aga ükski neist ei tahtnud end liigutada. Siis mees võttis esimese hobuse vankri eest lahti, köitis tal neli jalga kokku ja viskas vankrile. „Noh, edasi, teie,” ütles ta mõlemale teisele. Kuid ükski neist ei astunud sammugi. Siis mees võttis ka need vankri eest lahti, sidus neil neli jalga kokku ja viskas vankrile. Nüüd mees rakendus ise vankri ette ja vedas kõik — vankri, palgid ja kolm hobust — üles mõisa.

Aadlik astus õue ja ei imestlenud mitte vähe, nähes seda etendust. Tugev mees jättis vankri ukse ette seisma ning sõi võipiima ja nisuleiba. Vana mõisahärra küsis temalt: „Kust tuleb sinu jõud?” Aga mees ei vastanud sõnagi.

Nüüd aadlik ütles talle: „Sealpool nurmedel asub suur järv. Soovin, et sa kuivataksid selle.” Suur mees läks sinna ja langetas jämeda puu. Siis ta läks järvele, uuritses palgiga järve põhja augu ja vesi voolas ära.

Hommikul isand läks järve vaatama. Ja näe! Vesi oli kadunud. Ta küsis mehelt uuesti: „Kust küll tuleb su jõud?” Aga mees ei öelnud seda, vaid lausus: „Ma näitan sulle, mis õieti on jõud.” Ja ta võttis suure raudahela. Selle ta paigutas härrasmaja ümber ja tõstis maja koos elanikega õhku ning asetas oma viletsa onni kõrvale.

Hommikul lossihärra ütles talle: „Kui sa mulle ütled, millest oleneb su jõud, siis ma kingin sulle kõik oma lambad, kõik oma lehmad ja kõik oma hobused.”

Aga suur mees ei lausunud sõnagi, pistis ainult käe

tasku, tõi sealt nähtavale väikese nööbi ja ütles: „Säh, võta!”

Lossihärra uskus tõesti, et selles asub jõud ja pani nööbi omale tasku. Ta kinkis kogu oma vara tugevale mehele ja ise rändas kaugele.

Aga kui kolme päeva pärast jõust midagi ei olnud märgata, lausus isand endamisi: „See mees pettis mind, ta sõbrustab vanapaganaga. Lähen kohe ta juure.” Siis ta läkski uuesti tagasi ja koputas tasa uksele. Tugev mees astus õue ning aadlik kisendas talle: „Sa oled saatan!” „Jah,” lausus tugev mees, „saatan oma enese isikus,” ja tõukas isanda trepist alla.

Ja saatan elab veel praegu sealsamas.

Aga nüüd pean tasuks saama suure vorsti, et jutustasin sulle selle vale.

15. Roheline mees.

Ühes veskis elas noormees ja tema teenija. See mees oli suur kaardimängija. Keegi ei suutnud teda võita, ta oli kõigist üle.

Kord tuli keegi isand noormehe juure. „Tahad sa mängida?” küsis isand noormehelt, sest kaardid lamasid laual.

„Jah,” vastas noormees.

Ja mõlemad mängisid. Kui mölder võitis isanda, küsis see temalt: „Mis sa soovid?” — „Tahaksin meeledli lossi,” vastas Hans. Vaevalt sai ta sõna suust, kui tal juba oligi loss.

Isand küsis nüüd Hansult: „Kas mängime veel kord?” „Jah,” vastas Hans. Ja mõlemad mängisid. Seekord võitis isand ja ütles Hansule: „Sa otsi nüüd minu lossi. Mind kutsutakse roheliseks meheks, kes elab Eikellegimaal. Ja kui sa mu lossi ei leia ühe aasta ja ühe päeva jooksul, löön ma sul pea otsast maha.”

Aeg möödus. Hansu nähti ratsul seda meest otsimas. Ta ratsutas väga kaugele; oli külm ja paks lumi kattis maad. Saabus öö ja Hansul oli nälg. Siis ta silmas väikest maja maantee ääres; ta kargas ratsu seljast maha, läks ukse juure ja koputas.

Näe, väike vana naine avas ukse. Hans palus temalt öömaja. „Jah,” ütles eit, „astu aga tuppa!” Hans istus tulepaistele ja jutles vanakesega, kuna see valmistas talle õhtusööki. Hans küsis eidelt, kas see midagi ei tea mehest, keda kutsutakse roheliseks meheks ja kes elab Eikellegimaal.

„Ei,” vastas vanake, „ma pole iialgi kuulnud sarnast nime. Aga homme ma teen sulle teatavaks, kas terve veerand maailma tunneb teda.”

Hommikul nad einestasid. Siis eit läks õue ja kutsus ka noormehe. Väljas ukse kõrval seisis redel. Eit ronis

Eit ronis katusele ja puhus sarve.

redelit mööda katusele ja puhus sarve. Ja näe, siis tuli palju rahvast. Vanake küsis nüüd neilt, kas nad midagi teavad või on kuulnud mehest, keda kutsutakse roheliseks

meheks. — Ei, vastasid nad, nad polla iialgi kuulnud sarnast nime. Rahvas lahkus jälle.

Eit puhus uuesti sarve. Siis tulid linnud ta juure. Eit küsis lindelt, kas nad midagi teavad või on kuulnud mehest, keda kutsutakse roheliseks meheks. Kui linnud raputasid eitavalt pead, hüüdis naine: „Kasige minema!” Siis linnud lendasid jälle ära.

Eit ütles nüüd Hansule: „Mul on veel üks õde. Mine tema juure; eks tema pidagu sinuga nõu, sest ta teab rohkem kui mina. Võta minu ratsu ja jäta oma ratsu siia.” Naine andis noormehele puntra lõngu ja käskis selle visata ratsul üle kõrvade. Hans tegi nagu kästi ja ratsutas minema.

Ta jõudis majani, mis täpselt vastas eide kirjeldusele. Õde kutsus Hansu tuppa ja ütles: „Ma pole enam ammu näinud oma õe kodu.”

Pärast seda, kui Hans viis ratsu talli, kutsus vanake ta tuppa õhtusöögile. Mõlemad istusid lauda ja söid. Lõpetades söömise nad jutlesid ja Hans nimetas vanakesele rohelise mehe nime ja küsis, kas ta juba midagi on kuulnud sellest mehest. „Ei,” vastas naine, „sarnast nime pole ma iialgi kuulnud. Aga küll sa homme varahommikul kuuled temast.” Siis nad heitsid magama. Järgmisel hommikul nad riietusid, tulid alla ning einestasid. Lõpetades söömise, vanake läks välja, kutsus ka Hansu, ronis redelile ja puhus sarve.

Ja näe! Pool maailma tuli joostes. Kõik tulid tema juure ja naine küsis neilt, kas nad midagi teavad rohelisest mehest. Aga ei, nad polnud iialgi kuulnud ta nime. „Siis kasige minema!” hüüdis naine.

Naine puhus jälle sarve. Ja vaata! Pool kõigest lindude maailmast tuli vana naise juure ja see küsis neilt, kas nad midagi teavad või on kuulnud rohelisest mehest. Ei, nad polla iialgi kuulnud sarnast nime. „Siis kasige minema,” hüüdis ta lindudele.

„Hans, tule tuppa, mul on veel üks õde, kui tema ei tea, siis ei leidu kedagi, kes seda teaks. Istu minu ratsule, Hans, ning jäta minu õe ratsu siia. Võta pundar lõngu ja viska see ratsul üle kõrvade.”

Seda Hans tegi. Nüüd ta jõudis vanema õe maja juure. Õde seisis lävel, kui Hans tuli, ja vaatles teda. „See on mu õe ratsu,” ütles ta, „ma pole teda ammu näinud. Vii hobune talli ning anna talle süüa!” Hans tegi nagu kästi.

Pärast seda vana naine kutsus Hansu tuppa õhtusöögile. Mõlemad istusid lauda ja sõid kõhud täis, ja Hans jutles vana naisega ja küsis temalt, kas ta teab midagi rohelisest mehest. „Ei,” ütles vana naine, „ma pole temast iialgi midagi kuulnud. Aga homme sa kuuled temast.” Siis nad heitsid magama.

Järgmisel hommikul naine tõusis, süütas tule, asetaskatla tulele ja kutsus Hansu alla. See tuli, istus lauda ja nad einestasid. Lõpetades eine, nad istusid tulepaistele. Hans suitsetas oma piipu ning jutles eidega. Siis naine tõusis, läks õue, kutsus Hansu, ronis redelile ja puhus sarve.

Ja vaata! Kõik maailma elanikud tulid tema juure. Eit küsis neilt, kas nad midagi teavad või on kuulnud rohelisest mehest. — Ei, nad polli iialgi kuulnud sarnast nime. „Kasige minema!” hüüdis vana naine. Siis nad läksid ära.

„Oota veidi, Hans, ma kutsun kõik linnud terve maailmast kokku,” ütles vanake ja puhus jälle sarve.

Ja näe! Kõik linnud tulid tema juure. Ta küsis neilt, kas nemad midagi teavad sellest mehest.

„Ma nimetan teile ta nime, teda kutsutakse roheliseks meheks.” Kuid kõik linnud vastasid: „Ei!” Nad polnud iialgi kuulnud sarnast nime.

Nüüd vana naine tuli alla, avas oma raamatu, et vaadata, kas olid tulnud kõik linnud. Ta leidis, et üks lind puudus. Nüüd vanake ronis uuesti redelile ja puhus jälle sarve. Ja vaata! Nüüd tuli ka puuduja. See oli kotkas. Naine ütles talle: „Sina koer, kus sa olid nõnda kaua?” „Viibisin ühe mehe juures, tulen otsejoones rohelise mehe maalt.” Ja kotkas jutustas, kus mees asub. „Korista end!” hüüdis vanake. „Rohkem ma ei tahtnudki teada.”

„Tule tuppa, Hans, ma ütlen sulle midagi. Jäta mu õe ratsu siia ja ratsuta minu hobusel ja võta pundar lõngu kaasa ja viska see ratsul üle kõrva!”

Hans istus ratsule. Ja vanaeit lausus Hansule: „Ära puutu midagi teel! Lase hobune rahulikult minna. Sa jõuad suure järve juure ja silmad järvel kolme valget lindu; roni siis ratsu seljast maha ja peida end kaldale. Siis näed, kuidas kolm valget lindu lähenevad sulle, raputavad sulgrüüd eneselt ja kümblevad. Kaks neist astub koos järve; kolmas viivitab veidi, kuid raputab siis ka eneselt suled. Siis kõik kolm kümblevad koos. Nüüd, Hans, ole kärmas, mine ja võta kolmanda linnu suled. Ta tuleb siis sinult oma sulgi nõudma. Aga ära anna, vaid käse end kanda üle järve ta isa lossi.”

Hans tegi nagu õpetati. Ta ratsutas minema ja leidis järve, millest kõneles vana naine; ja kui viimane lind astus vette, võttis Hans ta suled.

„Kanna mind järvest üle sinu isa lossi!” käsutas Hans lindu. Lind vastas: „Mul polegi isa.” — „On siiski,” ütles Hans. „Ei,” vastas lind jälle.

Ja lind nuttis ja nõudis oma sulgi Hansult tagasi.

„Kanna mind järvest üle, siis saad oma suled,” ütles Hans. „Roni selga, aga kui jõuad lossi, ära räägi mu isale, et mina kandsin su järvest üle.”

Kui nad jõudsid vastaspoolsele kaldale, moondus lind neitsiks.

Hans ronis nüüd üles lossi poole. Ta jõudis väravale ja koputas. Ja näe! Siis tuli isand ja küsis: „Ah sina leidsidki mu maja, Hans? Küllap üks mu tütreist viibis sinu juures?” — „Mitte juttugi,” ütles Hans, „ma pole ühtegi neist näinud!” — „Siis astu tuppa,” lausus isand ning andis talle süüa. „Mine ja puhasta nüüd tall puhtaks ja kui sa seda ei tee, raiutakse sul pea otsast,” ütles isand. Hans võttis kuue seljast, et asuda tööle. Aga ühe labidatäie sõnniku asemele, mis ta välja viskas, ilmus uuesti jälle kolm. Lõpuks Hans väsis, jättis töö ja istus maha.

Äkki tuli noorim tütar ja tõi talle süüa. „Tule, Hans, söö!” ütles ta. Hans tõusis ja sõi ja kui ta lõpetas söömise, oligi tall juba puhast ja kõik sõnnik välja visatud. Tütarlaps aga ütles: „Hans, ära räägi mu isale, et viibisin sinu juures.”

Kui vana isand tuli ja vaatas talli, ütles ta: „Ma tean, Hans, et mu tütar oli siin.” — „Ei mina ole su tütart näinud. Ei mina tea midagi. Ma ju ei tunnegi su tütart,” kinnitas Hans. Siis isand lahkus.

Aga kui Hans väljus tallist, seisis äkki ka isand õues ja hüüdis talle: „Mul on puid, mis sa lõunaks pead maha raiuma.” Ja isand läks talle puid näitama, ja need olid üsna suured puud. „Siin nad on, Hans, näed sa neid?” — „Jah,” vastas Hans.

Hans võttis kuue seljast, aga suutis raiuda ainult kolm puud maha. „Oleksin kodus, sureksin seal, aga nüüd pean surema siin,” kaebas Hans, istus maha ja nuttis. Siis tütarlaps tuli lõunasöögiga ja ütles talle: „Tule, Hans, ja söö lõunat.” Ja Hans sõi.

„Vaata siia!” ütles tütarlaps Hansule. Siis Hans nägi, et kõik puud olidki juba maas. „Hans, ära räägi minu isale, et käisin siin. Mu isa küsib sinult, aga sina ütle ‚ei.’” Ja sellega tütarlaps lahkus.

Nüüd tuli vana isand ja ütles: „Hans, ma tean, et üks minu tütreist käis siin.” „Sa valetad! Ei mina tea midagi sinu tütreist, mitte kui midagi!” ütles Hans ja mõlemad pöördusid tagasi lossi. „Ma vajan aita, mis tuleb ehitada sinna,” lausus isand. Ja Hans ehitagu ait ja katuse valmistamiseks ta võtku igalt linnult üks sulg. Hans püstitas aida, kuid katus puudus veel. Ta püüdis väikese punase linnu, võttis sellelt ühe sule ja laskis ta siis uuesti lendu. Kuid nüüd Hans istus jälle maha ja ei teadnud mis edasi teha.

Seal ta nüüd istuski, kui tütarlaps tuli teega. „Tõuse üles, Hans, ning joo teed,” ütles ta. Hans kargas püsti ja jõi ja sõi kõik ära. „Sinu ülesanne on nüüd täidetud. Kuid ütle mu isale, Hans, et sa ei hooli ei temast ega ta tütreist.”

Ja tütarlaps lisas veel Hansule: „Järves on mägi, see on kaldast umbes miili kaugusel. Sinna tuleb lind ja muneb muna. Homme mu isa räägib sulle sellest, Hans. Ja sina ütle, et tahad muna ära tuua. Mine julgesti järvekaldale. Mina olen seal.”

Saabus hommik. Vana isand rääkis Hansule, mis tal teha. „Puh,” ütles Hans, „see pole meeldiv ülesanne.” Aga

ta läks siiski järve juure ja istus maha. Äkki ilmus tütarlaps einega. „Siin on su eine, Hans.” Kui Hans lõpetas söömise, ütles tütarlaps: „Võta oma saapad jalast ja soovi, et üks neist moonduks laevaks.” Nõnda sündiski.

Ja mõlemad asusid laevale ja jõudsid mäe juure. Kuid Hans ei suutnud üles ronida. „Soovi, et mu sõrmed moonduksid redeliks, mida mööda sina saad üles ronida!” Vaevalt Hans väljendas selle soovi, kui redel ronimiseks oligi juba seal. Ja tütarlaps ütles talle: „Kui astud pulki mööda, ära jäta ühtegi neist vahele!” Kuid Hans jättis ühe kogemata vahele, siis murdus tütarlapse sõrm. Nad võtsid nüüd muna. Ja mõlemad pöördusid tagasi. „Ütle mu isale, Hans, kui jõuad lossi ja kui ta sinult küsib, kas viibisin su juures, ütle ei, ma ei tea midagi sinust ega su tütreist.”

Vana isand ütles: „Üks minu tütardest oli sul kaasas.” „Ei,” vastas Hans, „ma pole kedagi näinud.” — „Olen määranud sulle veel ühe väikese hommikutöö,” lausus nüüd isand. „Hästi; mis see on?” küsis Hans.

Kui Hans viibis õues, nägi teda tütarlaps ja ütles talle: „Hans, mul on kaks õde. Homme mu isa moondab meid kolmeks valgeks linnuks. Meie kolm õde lendame kolm korda üle maja. Minu isa seisab sinu kõrval ja nõuab, et sa kolm korda valiksid ühe ja sama linnu. Kui lendame majast üle, Hans, siis vali esimene ja kui lendame tagasi, vali keskmine, ja kui lendame kolmandat korda, siis vali kolmas.”

Saabus hommik. Vana isand ja tema naine seisid koos Hansuga ukse ees. Ennäe! Seal lendas kolm lindu üle maja. „Soovin esimest,” hüüdis Hans. Halloo! nad tulid jälle tagasi. „Missuguse valid sa nüüd?” — „Soovin keskmist!” Halloo! nad tulid veel kord tagasi. „Aga missuguse valid sa nüüd?” Hans ütles isandale: „Soovin viimast.” „Jah, Hans, sa saad ta, temast saagu sinu naine.”

Siis nad abiellusid. Pärast isanda ja ta naise surma Hans elas oma naisega lossis. Nüüd on lool lõpp.

16. Väike kana.

Ennevanasti seisis kuskil kaks suurt maja. Ühes elas lesknaine ja teises leskmees. Vanal naisel oli tütar ja vanal mehel samuti. Vana daami tütar oli ebaõnnestunud, väike, küürakas olevus. Isanda tütar aga oli noor ilus preili. Leskmees ja lesknaine abiellusid, ja nüüd nad elasid kõik koos vana isanda majas.

Väikesel küürakal tuli nüüd minna alla purskkaevule vett tooma.

Otse raudvärava kõrval seisis väike majake ja selles elas väike vana naine. Kui küürakas möödus majast, seisis vana naine parajasti uksele ja küsis tüdrukult: „Kas tuled veidi tuppa sööma?” Kuid küürakas vihastus ja kisendas: „Kas sul pole häbi mind kutsuda, sina vilets väike olevus.” Ja tüdruk ruttas temast mööda alla purskkaevule.

Kui tüdruk kastis ämbri kaevu, kerkis veest kolm kuldihead. Üks ütles: „Tõsta mind välja, kuivata ja soe mind ning aseta siis tasakesi maha.” Tüdruk aga tõukas teda ämbriga eemale, kastis siis ämbri vette, see täitus mudase veega ja tüdruk läks koju. „Miks sa tõid mudast vett?” küsiti temalt. Ja ta vastas: „Ainult mudast vett oligi kaevus.”

Järgmine kord läks teine tüdruk ämbriga kaevule. Ta sammus mööda maanteed ja jõudis vanakese majani. See seisis jälle uksele. „Tahad sa tuppa astuda ja veidi süüa, mu ilus preili?” küsis naine. — „Jah, meeeldi,” vastas tüdruk ning astus tuppa. Vana naine andis talle natuke rõõska piima ja natuke leiba ja võid. See vanaeit oli aga nõid.

Tüdruk lahkus vanast naisest ja läks alla kaevule. Ta kastis ämbri vette ja otsekohe kerkis veepinnale kolm kuldipead. Jälle ütles üks neist ilusale preilile: „Tõsta mind välja, kuivata ja soe ning aseta tasakesi maha.” Tüdruk tõstis ta välja, kuivatas, suges ning asetaski maha. Siis ta täitis ämbri veega. Vesi oli täiesti selge. Ja ta läks sellega koju.

Tema võõrasema oli üllatatud ja ei teadnud mis mõelda. Ta küsis: „Kuidas see tuleb, et sina tood selge vee, kuna sina, tütar, tõid mudase vee?”

Järgmisel hommikul oli jälle kord küüraka käes tuua vett. Ta läks ja silmas vana naist uksele. „Kas sa ei tuleks veidi tuppä sööma, mu preili?” — „Ei, kas sul pole häbi mind kõnetada?” Siis tüdruk läks kaevule ja kastis ämbri vette. Otsekohe kerkis kolm kuldipead veepinnale. Nüüd palus teine: „Tõsta mind välja, kuivata mind, soe ning aseta tasakesi maha.” Tüdruk aga peksis neid kõiki ämbriga. Siis ta tõstis ämbri mudase veega ja läks koju.

Tema ema vihastus, kui tütar tuli jälle mudase veega

Nüüd läks jälle teine tütar vett tooma. Ta sammus alla väikese vana naise maja juure. „Kas astud tuppä, et midagi maitseda, mu preili?” — „Jah, ma tulen,” vastas tüdruk, astus tuppä ja sõi. Siis ta soovis vanale naisele head päeva ja läks alla kaevule. Ta kastis ämbri vette ja otsekohe ilmus jälle veepinnale kolm kuldipead. Ja üks ütles: „Tõsta mind välja, kuivata ja soe ning aseta siiski tasakesi maha.” Ilus tütarlaps tegi seda, täitis ämbri selge veega ja ruttas koju.

Vana daam sai hirmus vihaseks, kui nägi, et ilus tütarlaps tõi selget vett. „Kuidas see juhtub, et see tüdruk toob selget vett, kuna minu laps toob mudast vett? Saadan nad homme mõlemad koos vett tooma.”

Saabus järgmine hommik. Väike küürakas läks alla. Ta nägi jälle vana nõida. „Kas tuled tuppä, mu preili, veidi sööma?” — „Kas sul pole häbi, sina vana elajas, minult küsida, kas ma tahan tuppä astuda?” Ja ta läks kaevule ja kastis ämbri vette. Kolm kuldipead kerkis esile. „Tõsta mind välja,” palus üks, „kuivata mind, soe ning aseta tasakesi maha.” Aga tüdruk tagus ämbriga kõik pead vee alla.

Kui ta pöördus koju poole, silmas ta kolme lõbusat noormeest oma ees seisvat. Vanim vend naljatas: „Vaatus tuleb ilus daam!” — „Jah, vend,” lausus teine, „mida sa soovid sellele daamile!” — „Soovin, et pool tema juukseist oleks täia täis.” Siis ta küsis nooremalt vennalt: „Ja mis soovid sina sellele daamile?” — „Ma soovin, et teine pool oleks täis tinge.” Nüüd vanem vend lausus: „Inetu on ta praegugi, aga ma soovin, et ta muutuks veel inetumaks, kui jõuab koju.”

Ja nüüd läks jälle ilus preili vett tooma. Kui ta jõudis väikese vana naise majani, küsis naine nagu varemaltki: „Kas tuled tupp, mu preili, veidi sööma?” — „Jah, ma tulen!” Tütarlaps astus tupp, sõi ja tuli jälle välja. Siis ta läks kaevule ja kastis ämbri vette. Otsekohe kerkis vee-pinnale kolm kuldipead ja üks ütles: „Tõsta mind välja, kuivata, soe ning aseta tasakesi maha.” Tüdruk tegi nõnda ja pead kadusid jälle vette. Nüüd tüdruk tõstis ämbri selge veega üles. Kui ta pöördus, silmas ta kolme lõbusat noormeest. Vanim vend ütles teistele: „Küll on ilus preili.” — „Jah, ta on tõesti ilus.” — „Mida sa soovid sellele noorele daamile?” küsis ta. „Ma soovin, et üks pool tema juukseist oleks puhtast kullast.” — „Ja mida soovid sina, vend?” — „Ma soovin, et teine pool oleks hõbedast.” — „Ja mida soovid sina, vend?” küsisid mõlemad teised vanemalt vennalt. „Kaunis on ta praegugi, kuid soovin ta muutugu veel kaunimaks, kui astub oma majja.”

Mõlemad kasuõed tulid nüüd koju. Vana daam ehmus, nähes neid mõlemaid — üks nõnda ilmatu inetu ja teine nii imeilus. Ta päris haigestus vaadeldes mõlemaid tütarlapsi ja heitis sāngi ja küsis oma mehelt: „Mis teha nende kahega?” Vana mees mõtiskles ja kuulas oma naist, enne kui midagi ütles. „Ma ei tea, mis teha,” arvas ta. Kuid vana daam lausus: „Valmista suur kast, aseta mõlemad kasti ja viska nad merre. Eks nad maabugu seal, kuhu tuul nad ajab.” Ja sündis täpselt nõnda, nagu soovis vana daam.

Mõlemad kasuõed hulkusid nüüd merel. Neli nädalat nad viibisid juba veel. Siis ilus preili märkas, et ta on rase. Kui aeg jõudis kätte, sünnitas ta väikese, tōbisabaga kana. Vaevalt sündis väike kana, kui juba vaataski oma ema ja

siis ka oma tädi poole ja küsis: „Emake, miks viibib see inetu olevus sinu juures?”

Kui ta pöördus, silmas ta kolme noormeest.

Möödus nädal. Siis ilus preili leidis oma taskust väikese sulenoa, ta avas selle ja urgitses sellega väikese augu kastisse. Ta urgitses ikka edasi ja tegi avause ikka suure-

maks, kuna pea mahtus august läbi ja ta võis näha ümb-
rust. Ta silmas maad ja teatas rõõmsalt oma kasuõele:
„Ma nägin maad.” Vesi muutus ikka madalamaks ja ma-
dalamaks ja tuul kandis nad otse vastu maad. Nad jäid
sinna mitmeks päevaks ja lõikasid augu ikka suuremaks,
et pääseda vanglast.

Viimaks oli auk küllalt suur, nad lahkusid kastist ja
sammusid piki kõrvalist teed. Nad jõudsid mingi tühja
kuuri juure. Väike kana läks sisse vaatama, kuidas sees
on. Kui ta väljus, ütles ta oma emale: „Sees on palju õlgi
ja paik on kuiv, tule aga sisse.”

Kõik kolm astus sisse ja väike kana ütles oma tädile:
„Peida end õlgedesse.” See peitis, aga väike kana kuhjas
veel rohkem õlgi talle peale ja ütles siis oma emale: „Istu,
mu emake, ma lähen sulle toitu kerjama.”

Väike kana sammus piki maanteed ja jõudis suure
maja juure. Ta koputas uksele ja majahoidja tuli välja
vaatama, kes seal on. Aga ta nägi ainult väikest kana, ja
et kedagi muud polnud näha, siis ta läks tagasi tuppa ja
sulges ukse.

Kuid väike kana koputas uuesti uksele ja majahoidja
tuli jälle välja. Nüüd väike kana palus: „Ma palun toitu
oma emale.” Siis majahoidja läks oma isanda ja oma
emanda juure ja ütles: „Õues seisab väike tõbisabaga kana
ja kerjab oma emale toitu.” Isand ja emand tõusid ja läk-
sid välja. Seal seisis ikka veel väike kana ja ütles jälle:
„Ma palun toitu oma emakesele.” Nad astusid tuppa ja
otsisid toitu. Viisid siis selle väikesele kanale ja köitsid
talle selga.

Väike kana rändas jälle tagasi kuuri juure. „Ma tõin
sulle toitu, emake, anna mu inetule tädile ka veidi, kuid siis
ta peitku enda jälle.”

Toidust jätkus kolmeks päevaks. Kui kõik oli otsas,
läks väike kanake jälle suure maja juure ja sai nagu esime-
selgi korral toitu ja tõi selle kuuri oma emale.

Jälle lõppes toit. Ema kutsus väikest kanakest. „Ole
muretu, emake, küll ma juba leian toitu,” ütles ta ja läks
jälle suure maja juure. Seekord majahoidja juba teadis,
mis ta soovib.

Aga vana isand ja vana emand kavatsesid varitseda, kuhu loomake läheb.

Väike kanake kandis toidu oma emale ja ütles: „Ma tõin sulle toitu, emake, anna mu inetule tädile ka veidi, aga siis ta peitku enda jälle.”

Kuid vana isand ja vana emand järgnesid väikesele kanale, et näha, kuhu ta läheb.

Kui nad nägid teda tühja kuuri astuvat, peatasid nad vankri ja käskisid majahoidjat aknast vaadata. See silmas ilusat daami väikese kana kõrval ja nägi, kuidas nad sõid. Nüüd ta kutsus oma isanda. See astus vankrilt maha ja läks kuuri ja kõnetas tütarlast. Aga küürakat ta ei näinud, sest see oli õlgede all. Isand ja tema naine võtsid nüüd tütarlapse ja väikese kanakese oma vankrisse ja sõitsid nendega suurde majja.

Noorhärri viibis parajasti seal. Kui ta nägi tütarlast oma vanemate majja astuvat, armus ta temasse ning abielus temaga. Inetu tüdruk aga toodi kuurist ja saadeti koju. Väike kanake jäi aga oma ema juure ja teda ei müüdüd ei mingi hinna eest.

Ma ise olin seal ja nägin neid, ja mängisin neile viiulit ja mulle tasuti ohtralt.

See on kõik, mis mul jutustada.

17. Kolm venda ja päkapikumees.

Oli kord kolm venda, kes rändasid ringi ja otsisid omale tööd. Öö tabas neid ja nad ei teadnud kust leida ulualust. Oli pime, ja nad sammusid mingil vanal maanteel, mis viis läbi metsa.

Seal nad silmasid tulekuma ja jõudsid väsinult ja nälgaselt mingi onni juure. Ukseprao vahelt nad nägid õhtusöögiga kaetud lauda. „Astu sisse,” lausus vanem vend. „Ei, mina ei lähe, mine ise!” — „Ei, ka mina ei julge!” — „Küll olete teie mõlemad aga narrid,” ütles Hans, kolmas vend.

Ja Hans astus tuppa, istus lauda ja sõi kõhu täis. Teised vennad vaatasid pealt, kuid kartsid astuda tuppa. Aga lõpuks nad läksid siiski, istusid lauda ja sõid ka.

Äkki tuli üks väike naine. „Sellest on möödunud juba nii mõnigi aasta, kui viimast korda nägin siin inimest,” ütles naine. „Kuidas sattusite siia?” — „Otsime tööd.” — „Homme annan teile tööd,” lausus naine. Pärast seda nad kõik heitsid magama.

Kui nad hommikul tõusid, leidsid nad tulelt suure potitäie kaeraputru ja piima. Seda nad sõid.

Nüüd naine käskis vanemat venda võtta kuurist kirves ja minna metsa puid raiuma. Ta läks, võttis kuue seljast ning asus tööle.

Siis tuli väike, vana mehike ja küsis, kes saatnud ta metsa raiuma. Kuid vanem vend ei näinud väikest vana mehikest — nõnda väike oli see. Ta vaatas nüüd maha ja leidiski viimaks väikese mehikese rohu seest. Vana mehike peksis ja tagus ta veriseks ja jättis sinna lamama. Nüüd tuli tüdruk lõunasöögiga. Tüdruk ruttas tagasi ja

ütles vendadele, nad tulgu ja toogu vanem vend koju. Nad tõid ta koju ning asetasisid sängi.

Järgmisel hommikul läks teine vend metsa. Vanem jutustas talle, et seal olla keegi väike mees, kes peksnud teda. Kuid teine vend naeris pilkavalt. Rõõmsal meelel ta sammus metsa ja võttis kuue seljast ning asus puid raiuma.

Aga näe! Keegi küsis temalt, kes lubas talle puid langetada. Mees vaatas ringi, aga ka tema ei näinud midagi. Alles hulga aja pärast ta silmas mehikest rohus. „Kasi minema,” ütles mees. Aga väike mehike peksis ka tema päris tühaks.

Väike tüdruk tuli jälle lõunasöögiga. Ta ruttas tagasi ja ütles teistele vendadele, nad tulgu ja toogu oma vend koju. Nad läksid ja tõid ta koju. Hans naerastas nüüd neid mõlemaid ning arvas: „Olgu, homme ma lähen ise!”

Järgmisel hommikul Hans läks metsa ning langetas puid. Akki ta kuulis midagi ja vaatas maha. Kui ta silmas rohus väikest mehikest, virutas ta sellele jalaga. „Parem sa oleksid olnud päris rahulik,” ütles väike mees ja lõi teda. Hans kukkus maha ja väike mees peksis ka tema poolsurnuks.

Nõnda Hans lamas seal, kui väike tüdruk tuli lõunasöögiga. Ta ruttas tagasi ja ütles vendadele, nad mingi ja toogu Hans koju. Nad läksid alla metsa tema juure. „Ei,” ütles Hans, „jätke mind siia ja minge oma teed.” Vennad läksid koju. Kuid Hans varitses väikest vana mehikest ja nägi, et see pugesi kivi alla. Siis Hans tõusis, läks koju ja käskis oma vendi tuua tallist hobuseid — arvult neli. Nad võtsid tugeva köie kaasa ja kõik kolm läksid alla metsa ja köitsid köie kivi ümber. Siis nad astusid hobuste selga ja vedasid nende abil kivi paigalt ära ja leidsid selle all allika.

„Astu alla,” ütles üks. „Mitte mina,” vastas teine, „mina ei taha alla minna.” „Siis lähen mina,” ütles Hans. „Kinnitage köis ja laske mind alla, ja kui kuulete mind hüüdvat: „Vinnake mind üles!” siis vinnake; ja kui ma ütlen: „Laske alla!” siis laske mind alla.”

Mõlemad vennad sidusid talle köie ümber koha ja lasksid ta alla. Vaevalt Hans sai laskuda natuke allapoole, kui

teda juba peksis väike, vana mehike. „Vinnake mind üles!” hüüdis ta.

Tuli väike mehike ja küsis, kes saatnud ta metsa raiuma.

Veidi aja pärast ta laskus uuesti alla. Aga et ta nüüd unustas hüüda ‚vinnake mind üles’, siis ta jõudis imeilusale maale ja kohtas seal väikest vanakest. See lausus talle:

„Et sa kord juba tulid siia riiki, siis ütlen sulle midagi. Sa leiad kolm lossi. Esimeses elab kahepeaga hiiglane.” Ja väike vana mehike lisas veel: „Sa pead temaga võitlema, aga,” — nõnda soovitas ta Hansule — „vali ainult vana mõök. Ma seisan su kõrval.” — „Ma vast kardan seda hiiglast,” arvas Hans, kuid vanake ütles: „Mine rahulikult ja ära karda. Olen sulle abiks.”

Nüüd Hans jõudis lossi juure. Kui ta koputas uksele, väljus teenija ning Hans küsis temalt, kus on isand. Teenija vastas: „Ta on toas. Tahad sa teda külastada?” — „Jah,” vastas Hans, „tahan temaga võidelda.” — „Ta surmab su,” lausus teenija. Kuid Hans vastas: „Mine, palu ta õue.” Siis tüdruk läks ja palus.

„Tahad sa süüa?” küsis hiiglane. „Ei,” vastas Hans, „tule välja. Tahan sinuga võidelda.” — „Tule siia ja vali omale mõök,” lausus isand. Hans valis roostetanud, vana mõõga. „Miks sa valid roostetanud, vana mõõga? Võta haljas!” — „Ei! See on mulle küllalt hea,” arvas Hans.

Mõlemad sammusid välja värava ette ja võitlesid. Juba langeski hiiglase üks pea. „Jäta mind ellu, Hans, annan sulle kõik oma raha,” hüüdis hiiglane. „Ei,” vastas Hans ja virutas ka teise pea otsast maha. Ja see sündis vasklossis — nõnda nimetasid inimesed lossi.

Nüüd Hans läks järgmisse, hõbelossi. Seal elas kolme peaga hiiglane. Hans võttis jälle roostetanud mõõga ja raius pead otsast maha. „Ära surma mind Hans, hoiu mu elu. Annan sulle lossi võtme.” „Ei, seda ma ei taha,” ütles Hans, ja kolmas pea lendas otsast.

Siis Hans läks järgmisse, kuldlossi. Seal elas hiiglane, kellel oli neli pead. „Tuled sa selleks siia, et minuga võidelda?” küsis ta. „Jah,” vastas Hans. Hiiglane ütles, ta valigu mõök ja Hans valis vana roostetanud mõõga. Siis nad astusid õue. Juba kolm pead oli otsast maha löödud, kui hiiglane palus: „Ära surma mind, Hans, annan sulle oma võtme.” — „Ei,” vastas Hans, ja juba lendaski neljas pea. Nüüd kuulusid Hansule kõik kolm lossi ja kõik raha. Ja igas lossis elas ilus daam. Hans asus nüüd koduteele ja daam kuldlossist tuli temaga kaasa. Hans läks hõbelossi ja võttis ka sealt daami kaasa. Siis ta läks vask-

lossi ja võttis ka sealt daami kaasa. Ja kõik neli tulid sinna, kust Hans ennist laskus alla.

Seal istus väike vana mehike ja ootas Hansu. Hans saatis kolm daami üles, kus tema vennad ikka veel ootasid. Nüüd vana mehike palus liha ja Hans läks tagasi lossi ja keetis talle liha. Siis vana mehike ronis koos Hansuga üsna natuke kõrgemale. Siis ta peatus ja nõudis jälle liha. Kui Hans andis talle natuke liha, ronisid nad jälle veidi kõrgemale. „Anna mulle natuke liha,” ütles mehike uuesti. Kuid Hansul ei olnud enam liha. Ta oli võtnud ainult väikese tükikese kaasa ja ei teadnud nüüd, mis teha. Kuid Hans haaras taskust noa, lõikas oma jala küljest tükikese liha ning andis selle vanale mehikesele. Nõnda Hans jõudis viimaks pealilma.

Mõlemad vennad olid lahkunud koos kahe daamiga ning jätnud Hansule kõige inetuma. Vanem vend oli võtnud kõige ilusama daami, keskmine vend teise, aga inetuim oli jäänud Hansule.

Hans küsis, kuhu nad läinud. Daam juhatas ja Hans ruttas vendadele järele. Kiriku juures ta jõudis neile järele. Nad tahtsid just parajasti end laulatada. Kuid ilusaim daam otsis silmiga Hansu. Siis Hans ütles endamisi: „Tema saagu minu omaks!” Hans võttis ilusaima omale ning abiellus temaga. Teise daami ta jättis oma vanemale vennale. Nõnda jäi keskmisele vennale inetuim daam. Need on siis need kolm venda ja kolm daami.

Nüüd läki tagasi losside juure. Hans palus vana mehikest, ta viigu nad kõik uuesti alla. „Ma viin teid alla,” ütles see, „kuid sa anna mulle ka süüa, kui jõuame alla.” — „Jah,” vastas Hans. Siis vanake kandis nad kõik alla.

Vana mehike ei lahkunud nüüd enam Hansu kõrvalt. Hans asetab ühe venna ta naisega vasklossi ja teise venna hõbelossi. Kuid Hans ise asus kuldlossi. Ja ta jättis väikese vana mehikese surmani oma juure.

Nüüd ma lõpetasin.

18. Truu paljaspea.

Elas kord mees, kes ehitas kolmemastilise laeva, pal-
kas meeskonna ja sõitis siis Valgelt merelt mustale me-
rele. Ühel päeval ta läks maale joogivett tooma, seal ta
silmas nelja-viit mängivat poisikest. Nende seas oli keegi
paljaspäine poiss. Mees kutsus paljaspea oma juure ja kü-
sis temalt: „Kus on siin kaev?” Poiss näitas ja mees am-
mutas vett. „Kas tuled minuga?” küsis ta siis poisilt. See
vastas: „Küll ma juba tuleksin, aga mul on ka ema.” —
„Olgu, siis läki su ema juure.” Nad läksid koos poisi ema
juure. „Kas annad oma poisi minuga kaasa?” küsis laev-
nik naiselt. „Jah, annan küll.” Mees maksis emale mõne
kuu palga ette ja võttis poisi kaasa. Siis nad läksid merele
ja purjetasid suure küla juure. Siin nad peatusid, et võtta
joogivett.

Külas aga elas kuningas. Neil päevil kuninga poeg oli
jalutuskäigul kohanud kerjusemunka, kes müütas mingit
maali. See oli ta tütre näopilt. Kuningapoeg ostis selle,
sest tütarlapse nägu oli imekaunis. Kerjusemunk oli oma
tütre näopilti maalinud seitse aastat. Kuningapoeg ripu-
tas pildi kaevu juure. Vast võiks keegi neist, kes tulevad
kaevule vett jooma, öelda: „Seda tütarlast ma olen näi-
nud!” Ka laevnik ammutas kaevust vett. Ja kui ta vaatas
üles, silmas ta iludust ja lausus: „Milline ilu!” Kui ta
tuli tagasi laevale, jutustas ta meeskonnale: „Seal külas
on imeilusa tütarlapse näopilt, ma pole veel iialgi näinud
midagi sarnast.” Paljaspea lausus: „Ma lähen ja vaatan.”
Ta läks ja kui ta nägi pilti, hakkas ta naerma ja hüüdis:
„See on ju kerjusemunga tütar! Kust saite selle pildi?”
Vaevalt ta lausus need sõnad, kui ta haarati kinni ja viidi

lossi. Paljaspea pidas end kadunuks. Kahe päeva pärast küsiti temalt veel kord: „Tunned sa seda tütarlast?” — „Ma tunnen teda; kasvasime üles samas külas. Tema ema on surnud. Kui olime väikesed, imetas ta meid mõlemaid.” Siis öeldi poisile: „Kui sind nüüd viiakse kuninga ette, siis ära karda midagi.” Ta viidi varsti kuninga juure. See küsis temalt: „Kas tunned seda tütarlast, mu poeg?” — „Jah, tunnen, kasvasime koos üles.” — „Saad sa teda siia tuua?” Paljaspea vastas: „Ma toon ta siia, korralda ainult kolmemastiline kullaga täidetud laev. Siis anna mulle ka veel kakskümmend lauljat ja mängumeest. Ka sinu poja ma võtan kaasa. Aga see kestab seitse aastat kuni tulen uuesti.”

Nad varustusid seitsmeks aastaks leiva ja veiniga. Siis nad asusid merele ja jõudsid tütarlapse kodumaale. Koidikul paljaspea purjetas otse tütarlapse majast mööda, sest maja seisis päris merekaldal. Paljaspea lausus: „Ma ronin nüüd laevalaele ja kõnnin seal edasi ja tagasi. Kuid teist ärgu näidaku end keegi.” Paljaspea ronis üles ja kõndis laeval edasi ja tagasi. Kui kerjusemunga tütar virgus unest, valgustas päike ühtlasi laeva ja ka tütarlapse maja. Tütarlaps astus välja ja hõõrus silmi. Ta nägi laeval üht meest edasi ja tagasi kõndivat; tütarlaps kummardus ettepoole ja tundis ära meie paljaspea. Mis otsib ta siit? „Mis sa soovid siit?” hüüdis tüdruk talle. „Tulin sinu pärast. On möödunud palju aastaid ajast, mil nägin sind viimast korda. Tulin siia, et sind näha. Kas sa ei tahaks tulla veidi laevale? Kus on siis sinu isa?” — „Kas sa ei tea, et minu isa maalib mu näopildi? Ta müütab nüüd seda. Ootan ta tagasitulekut.” — „Tule siia, lobiseme veidi koos.”

Tütarlaps riietus. Noormees läks laevameeskonna juure ja ütles: „Peitke end, et kedagi poleks näha. Kuid niipea, kui ma viin tütarlapse kajutisse ja lobisen temaga, lõigake laevaköied läbi.” Tüdruk astus kajutisse. Nad istusid ja lobisesid. Samal ajal laev sõitis minema.

Siis noormees kutsus kuningapoja. „Kes see on?” küsis tütarlaps üllatunult ja lisas: „Ma lähen nüüd!” „Oled sa loll, mu õde? Tule, maitseme veel maiustusi ja moosekandid mängigu sulle midagi.” Paljaspea läks ja kutsus

moosekandidid ja need hakkasid mängima. Tütarlaps ütles veel kord: „Pean minema, sest mu isa tuleb.” — „Jää veel veidikeseks, et poisid mängiksid sulle.” Kuna need mängisid, ei kuulnud tütarlaps sugugi, et laev sõitis edasi. „Aga nüüd ma lähen,” hüüdis tüdruk lõpuks ning astus laevalaele ja nägi, kui kaugel ta oli oma majast. „Mu vend,” hüüdis ta, „mis tegid sa mulle?” — „Mis sündigu edasi? Vaata, see mees, kelle kõrval sa istud, on kuningapoeg, ja mina tulin sind temale tooma!” Aga tütarlaps nuttis. „Mis teha?” hüüdis ta. „Pean ma hüppama merre?” Nõnda kaebades ta läks ja istus kuningapoja juure. Muusika mängis, ja sööki ja jooki oli külluses. Paljaspea viibis aga üksinda laevalael, kaptenina ta seisis liikumatult oma kohal, kuna teised lõbutsesid. Nad viibisid juba kaks või kolm päeva teel. Siis ühe päeva koidikul lendas kolm lindu laevalaele. Peale paljaspea ei olnud kedagi laevalael. Kaks lindudest küsitles: „Linnuke, linnuke, mida’s kuuldu linnuke?” Kolmas vastas: „Kerjusemunga tütar sööb ning joob kuningapojaga ning ei aimagi, milline kuri saatuse ootab teda.” — „Siis jutusta ometi meile,” palusid teised linnud. „Niipea, kui nad jõuavad pärrale, sõidab neile vastu väike laev, et viia neid maale. See laev hukkub, ja kerjusemunga tütar ja kuningapoeg uppuvad. Kuid igaüks, kes seda praegu kuuleb ja neid aegsasti hoiatab, kivistub põlvini.” Paljaspea kuulis kõik, peale tema ei kuulnud seda keegi. — Järgmisel päeval linnud tulid uuesti varakult ning jutlesid jälle. Kaks neist küsis kolmandalt: „Linnuke, linnuke, mida’s kuuldu linnuke?” „Kuulake ainult: Kerjusemunga tütar ja kuningapoeg, kes praegu veel söövad ja joovad, ei tea midagi sellest õudusest, mis neid ähvardab. Niipea kui nad maabuvad ning astuvad lossi värava alla, variseb värav rusudeks, purustab ja surmab nad. Kuid kes seda kuuleb ja neile sellest jutustab, see kivistub seljani.” — Ka järgmisel päeval tuli kolm lindu jälle. Ning jälle paljaspea kuulis nende kõnelust: „Linnuke, linnuke, mis uudist kuuldu linnuke?” Lind vastas: „Oh häda, kerjusemunga tütar sööb ja joob ning ei aimagi, mis talle juhtub. Nende pulmapeo õhtul tuleb seitsmepäine lohe ja neelab kuningapoja ja tütarlapse. Kuid kes seda kuuleb ja neile sellest

räägib, kivistub peani.” Siis paljaspea ütles endamisi: „Ma ei lase maabumispaate lähedalegi.” Aga kui ta tüüris lossi poole, lähenesidki juba maabumispaadid, et tütarlast maale viia. „Tagasi! Ma ei soovi paate,” hüüdis paljaspea. Paadid sõudsid tagasi ja paljaspea sõitis täie hooga kaldale. Kes seda nägid, lausuvad: „Miks kavatseb ta laeva meelega purustada?” Ka kuningas ütles: „Maabumisel puruneb laev.” Ja tõesti, laev purunes. Kuid paljaspea lausus: „Kas ma sulle ei öelnud tookord, kui tegid mulle ülesandeks tütarlast ära tuua, et toimin alati vastavalt oma heaksarvamisele? Ma ei lase kedagi ennast segada.” Nüüd ta ratsutas kuningapoja ja tütarlapsena väravani. „Kiskuge värav maha!” käskis ta. „Milleks purustada väravat?” küsis rahvas. „Kas ma ei öelnud teile, et ärge segage mind mu toimetustes.” Siis nad lõhkusid värava maha. Nüüd nad kõik läksid paleesse, sõid ja jõid, naersid ja lobisesid. Kuid paljaspead vaevas mure. Saabus öö. Kuningapoeg ja kerjasmunga tütar laulatati. Nüüd paljaspea lausus noorpaarile: „Seal, kus magate teie, magan ka mina!” Aga kuningas ei soovinud seda ja ütles: „Siin, kus puhkab noorpaar, ei saa ometi sina veeta ööd!” — „Kuidas oli meie kokkulepe?” küsis noormees. „Tee nagu soovid!” vastas kuningas. Siis nad kõik kolm astusid magamistuppa ja heitsid puhkama. Kuid paljaspea heitis pikali mõök peos ja tõmbas omale teki üle pea. Keskööl ta kuulis, et lohe tuli. Paljaspea tõmbas oma mõõga, raius lohe pead otsast maha ja pani need omale padja alla. Aga kuningapoeg ärkas ja nägi mõõka tema käes ja kisendas: „Paljaspea surmab meid!” Siis ta isa tuli ja küsis: „Miks karjud sa nõnda, mu poeg?” „See noormees tahab meid tappa!” vastas ta. Siis nad köitsid paljaspea käed kinni.

Kui saabus päev, käskis kuningas tuua paljaspea oma juure ja küsis temalt: „Mis mängu sa mängisid? Seitse aastat rändasid sa ringi, et tütarlast siia tuua ja nüüd sa tahtsid teda ja ta meest tappa.” — „Mis teha? Ma ei saanud teisiti!”

„Sa tahtsid mu poega surmata, nüüd surman ma sinu!” „See on sinu võimuses,” kõlas noormehe vastus. Nad köitsid ta ja talutasid hukkamispaigale. Sammudes sinna, pal-

jaspea lausus endamisi: „Nad surmavad mu, nüüd ma võin sama hästi avaldada oma saladuse, kuigi kivistun siis.” Ta pöördus oma saatjate poole: „Edasi, viige mind veel kord kuninga juure, tahan talle veel paar sõna öelda!” Nad viisid ta kuninga juure. „Miks tõite ta siia?” — „Tal on sulle veel midagi öelda.” — „Siis räägi, mu poeg!” — „Kui tõin kerjusemunga tüdruku siia, viibisin üksinda laevalael. Sinu poeg sõi ja jõi tüdruklapsega. Ühel hommikul tuli kolm lindu. Need rääkisid isekeskis: ‚Mis uudist on?’ ‚Kerjusemunga tüdruku sööb ja joob kuningapojaga; aga ta ei tea, et teda ähvardab õnnetus. Kuid kes seda kuuleb ja sellest jutustab, kivistub põlvini.’ Peale minu ei kuulnud seda keegi.” Vaevalt paljaspea ütles seda, kui kivistuski juba põlvini. Kui kuningas nägi seda, hüüdis ta: „Vaiki, mu poeg, ära räägi edasi!” „Ma jutustan siiski,” ütles noormees. Kui ta rääkis ka väravast, kivistus ta seljani. Kuid siiski ta jutustas edasi: „Linnud tulid kolmandat korda, ja mina kuulsin jälle nende kõnet. See oli põhjuseks, miks tahtsin koos noorpaariga magada ühes ja samas toas, sest öösel ilmus seitsmepäine lohe, et neid neelata. Aga kui sa ei usu, siis vaata mu padja alla!” Nad läksid ja leidsid pead. Paljaspea aga lõpetas sõnades: „Ma surmasin ta. Sinu poeg silmas mõõka mu käes ning arvas, et tahan teda surmata. Aga mina ei võinud talle avaldada oma saladust.” Nüüd paljaspea kivistus üleni ja ta pandi hauda. Kuningapoeg aga rändas laia maailma. Ta ütles: „Seitse aastat kannatas ta minu pärast reisivaevu. Ma rändan nüüd ka seitse aastat tema pärast.” Ühel päeval kuningapoeg jõudis mingisse paika, kus oli vesi. Ta jõi vett, heitis pikali ja uinus. Siis ilmus paljaspea talle unes ja ütles: „Võta siit veidi mulda ja viska mu hauale. Siis kivi langeb minult ära.” — Kuningapoeg magas kaua, siis ta tõusis, võttis mulda ja viskas hauale. Siis paljaspea tõusis ja küsis: „Kui kaua ma magasin?” „Sa rändasid seitse aastat minu pärast, seitse aastat rändasin ka mina sinu pärast,” ütles kuningapoeg ja viis ta oma lossi ja määras ta kõrgele kohale.

19. Reinuvader rebane.

Ühel féllahil *) oli kaks härga. Ühel päeval, kui ta nendega kündis, tõmbas üks härg enda lahti ja jooksis minema. Féllah laskis teda joosta ja läks koju. Sealjuures ta ähvardas härga: „Kui ma homme sind näen siin, sina härg, siis teen ma sulle noaga itsi.” Härg ei hoolinud ähvardusest midagi, vaid jooksis edasi. Kui ta jõudis nurmele, mida kattis kõrge hein, ta peatus ja hakkas sööma. Äkki seisis Abu Hasan, rebane, tema ees ja kõnetas teda: „Miks sa sööd siin, sina härg, see paik kuulub ometi panterile. Kui ta sind siin kohtab, tuleb ta sulle kallale ja murab su ribid.” Pärast seda rebane läks pantri juure: „Kuule ometi, härg sõi sinu heina.” Siis rebane peitis enese, aga panter läks härja juure ja küsis temalt: „Sina härg, miks sa sööd siin seda värsket rohtu?” Härg vastas: „Mu isand kündis minuga. Mind piinas nälg ja ma nägin seda paika. Ma tahtsin süüa ja viibin nüüd sinu võimuses.” Siis panter jättis ta nurmele. Aga kümne päeva pärast oli härg hea toidu tõttu muutunud suureks nagu kaamel. Siis rebane tuli uuesti tema juure. Härg küsis: „Mis nüüd lahti?” Rebane vastas: „Panter jätab sind seniks siia, kuni oled küllalt rasvane. Siis ta lööb su oma käpaga maha ja õgib su. Sellepärast siis,” jätkas rebane, „kui panter tuleb sinu juure, tõuka oma sarved mullasse ja põrnitse teda vihaselt oma silmiga. Pärast seda puska ta surnuks.”

Abu Hasan, rebane, asus nüüd teele ja läks pantri juure. „Sa jätsid härja värsket rohu peale,” rääkis rebane, „mine nüüd korraks ja vaata, ma tahaksin seda ometi näha, kui-

*) Egiptuse põlduhariva rahvaosa liikme nimetus.

das sa temaga toime tuled.” „Mis on siis juhtunud?” küsis panter. Abu Hasan vastas: „Härg on nüüd nõnda rammus, et ta igal ajal võib sind maha lüüa, kui satud talle ette.” Siis panter asus teele härja juure. See aga tõukas otsekohe oma sarved mullasse ja põrnitses vihastpõlevail silmil pantrit, puskas teda sarvedega ja purustas ta. Kuid ka panter tungis härjale kallale ja kiskus ta veriseks. Siis nad surid mõlemad, härg ja panter. Nüüd tuli ka Abu Hasan sinna, kutsus kiiresti veel oma naise ja lapsed, et mõlemaid loomi õgida. Kui olid veel ainult kondid järel, kutsus ta kõik oma sugukonda kuuluvad liikmed pidule. Need sõid kondid ja läksid siis jälle oma teed.

Veidi hiljem Abu Hasan leidis beduiinide peatuspaigalt lambanahkse kasuka. Ta pani selle omale selga. Nõnda ta astus koopasse ja leidis sealt eest pantri venna. See pidas teda kinni ja küsis: „Abu Hasan, miks löid sa mu venna maha?” Rebane vastas: „Ega mina siis härg ole.” „Aga sina olid see, kes hässitas neid mõlemaid üksteise vastu.” Siis pantri pilk langes kasukale, mida rebane kandis seljas, ja ta küsis: „Kas sa ei võiks ka mulle valmistada sarnase kasuka?” „Muidugi,” vastas Abu Hasan, „ainult muretse mulle ja surma neli tervet lammast, siis ma valmistan sulle sarnase kasuka.” Panter läks ja tuli varsti nelja lambaga tagasi. Rebane õgis nende liha ja viskas nahad kaevu. Kui panter tuli ja küsis: „Kus on kasukas, Abu Hasan?” siis tehti talle teatavaks, et puudub veel üks lammas. Nõnda panter tõi rebasele veel ühe lamba. Abu Hasan surmas selle ja sõi koos lastega. Naha ta viskas jälle kaevu. Panter tuli ja küsis: „Kus on kasukas, Abu Hasan?” Sõnades: „Oota, kuni toon,” ruttas rebane minema ja panter tema kannul. Rebane tahtis parajasti pugeda koopasse, kui panter haaras teda sabast. Abu Hasan sikutas ja sikutas, kuni saba jäi pantri pihku. Siis rebane jooksis sabata minema. Panter hüüdis talle järele: „Sa oled nüüd sabata, Abu Hasan, sellest tunnen su ära, kui kohtan sind uuesti.” Sellega nad lahkusid. Rebane läks viinamarja-aeda ja sõi kobaraid. Ta kutsus kõik oma sugukonna sinna. „Siia!” hüüdis ta. „Söögem viinamarja kobaraid.” Ta kutsus nad aeda. Kuid rebane arvas: „Ma ei või teid

ennem lasta süüa, kui köidan teid sabapidi kokku." Ta köitis nad kokku. Abu Hasan ise aga ruttas aiaomaniku juure ja ütles talle midagi kõrvasse. Siis omanik ruttas aeda ja sihtis püssist kokkuseotud rebaste pihta ja need tõmbasid omal sabad tagant ära. Abu Hasan asus nüüd teele ja läks jälle pantri juure. See ütles: „Ma haaran su kinni." Rebane küsis: „Mees, mis mõtled sa minuga teha?" Panter vastas: „Sa võtsid ja sõid lambad ja ei valmistanudki mulle lubatud kasukat." „See polnud mina," tõendas rebane. „Ja siiski olid see sina!" hüüdis panter. „Kuidas sa tuled sarnasele mõttele, et see olin mina?" „Ma rebisin sul ju saba ära," lausus panter. „Minu sugulased on kõik sabata," seletas nüüd rebane. „Seda ma tahaksin näha, kutsu nad korraks siia!" Abu Hasan kutsus.

Kõik tulid ja panter nägi, et nad kõik olid sabata. Nõnda ta ei saanud kindlaks määrata, kes õigis lambad. Varsti pärast seda rebane kutsus pantri oma juure. Rebane laotas kaevusuule vaiba, millele asetab pantri istuma. Aga panter kukkus kohe kaevu. Panter kargas üles vastu kaevuäärt ja haaras rebase ja kiskus ka tema alla kaevu. Nüüd nad mõlemad olid all. Aga kahe päeva pärast panter suri nälga ja rebane sõi ta kaevus ära.

Nüüd tuli teed kaudu kaks talunaist, kes kandsid noori kanu turule. Nad silmasid kaevu. Et päike parajasti loojenes, siis nad heitsid kaevu juure magama. Ennem aga nad lasksid korvi kanadega kaevu, et kanad magaksid seal öösel. Kuid Abu Hasan ei jätnud ühtki kana ellu. Kui naised järgmisel hommikul tõstsid korvi kaevust, magas rebane korvis. Aga niipea kui korv tõsteti kaevust välja, põgenes rebane kiiresti. Ja naised pöördusid nuttes koju.

Abu Hasan sammus ja rääkis nüüd endamisi: „Ma õige asun nüüd palverännakule Mekkasse meelt parandama oma pattude pärast. Siis ta kohtas beduiini, kes oma kaameliga oli samuti palverännakul. Abu Hasan riputas enese kaameli saba otsa. Kui beduiin vaatas tagasi, nägi ta, kuidas rebane rippus kaameli saba otsas. Beduiin võttis mõõga ja virutas sellega Abu Hasani, kuid lõi sealjuures oma kaameli saba otsast maha. Siis Abu Hasan põgenes. Teel ta kohtas varblast, kes istus oma poegadel. Rebane tahtis

kohe linnupoegi õgida. Varblane palus: „Asun sinu maal,*)
Abu Hasan, ära söö mu lapsi.” Rebane vastas: „Jah, kui
suudad mind naerma ajada!” Lind küsis: „Millega siis?”

„Tahaksin juua vett, mida naine kannab kruusis.“

*) s. t. olen sinu kaitse all.

Rebane vastas: „Nende viljakoristajatega seal.” Varblane lausus: „Seisa paigal!” Siis varblane läks ja istus ühele viljakoristajale pähe. Teine jooksis ruttu juure, et varblast sirbiga surmata, kuid lõi sealjuures mehe pea otsast maha. Siis Abu Hasan naeris ja oli rahul. Kui ta nüüd jälle tahtis õgida varblasepoegi, küsis varblaseema: „Mida sa veel soovid?” Rebane vastas: „Mul on janu, tahaksin juua seda vett, mis see naine kannab oma kruusis.” Siis varblane hüples naise ees.

Naine asetas nüüd oma kruusi maha ja tahtis varblast püüda. Vahepeal Abu Hasan hiilis kruusi juure ja jõi kõik vee ära.

Sisu.

Vana- ja Uusrumeenia:

1. Vaene mustlane	4
2. Armas Jumal ja vaene mustlane	6
3. Saatan ja vaene mustlane	11
4. Rännak surnuteriiki	14
5. Punane ja valge keiser	17
6. Kaks varast	33
7. Surm armsamana	39
8. Viiuli loomine	41
9. Õnnelil	43

Saksa:

10. Seltsimees	48
11. Lohesurmaja	52
12. Vähenõudlik	53

Vene:

13. Saatan kosib mustlasetüdruku	55
--	----

Inglise:

14. Jutt vanapaganast	57
15. Roheline mees	60
16. Väike kana	67
17. Kolm venda ja päkapikumees	73

Türgi:

18. Truu paljaspea	78
------------------------------	----

Palestiina:

19. Reinuvader rebane	83
---------------------------------	----

E $\frac{8}{730}^{\circ}$